

آراء الرسول

تأليف

البريد الاحمد عبد الله حريم مسلم دوست

المكانب التعاونية للدعوة والإرشاد بالبدیعة والصناعة الجديدة
تحت إشراف وزارة الشؤون الإسلامية والأوقاف والدعوة والإرشاد
ص.ب: ٢٤٩٣٢ الرياض ١١٤٥٦ - البديعة: تلفون ٤٣٣٠٨٨٨ (أربعة خطوط)
الصناعية: تلفون ٤٣٠٣٥٧٢ - فاكس ٤٣٠١١٢٢ المملكة العربية السعودية

Ketabton.com

اتباع الرسول

تأليف

البرعبدالاحد عبدالرحيم مسلم دوست

---

٢٣٩ ديوي ١٨/١٨٦٧

١١٢ ص ؛ ١٢ × ١٧ سم

١ - السيرة النبوية

١٨ / ١٨٦٧

١٨ / ١٨٦٧ رقم الايداع

١٨ / ١٨٦٧ رقم الايداع

١٨ / ١٨٦٧ رقم الايداع

١٨ / ١٨٦٧ رقم الايداع

١٨ / ١٨٦٧ رقم الايداع

١٨ / ١٨٦٧ رقم الايداع

١٨ / ١٨٦٧ رقم الايداع

١٨ / ١٨٦٧ رقم الايداع

١٨ / ١٨٦٧ رقم الايداع

١٨ / ١٨٦٧ رقم الايداع

١٨ / ١٨٦٧ رقم الايداع

١٨ / ١٨٦٧ رقم الايداع

١٨ / ١٨٦٧ رقم الايداع

١٨ / ١٨٦٧ رقم الايداع

١٨ / ١٨٦٧ رقم الايداع

١٨ / ١٨٦٧ رقم الايداع

١٨ / ١٨٦٧ رقم الايداع

فہرست

موضوع

گنبد

- ۱ - سرزیدہ
- ۲ - اتباع الرسول قرآنی حکم دی
- ۳ - در رسول اللہ صلی اللہ علیہ وسلم اتباع واللہ اتباع وہ
- ۴ - دقیامت پہ و خ بہ خلک در سولانو اتباع ارمان کوی
- ۵ - در رسول اللہ صلی اللہ علیہ وسلم خلافت و عذاب او جنہم
نہ دننو تو سبب دی
- ۶ - ہنغہ شوک چہ در رسول اللہ صلی اللہ علیہ وسلم و اتباع شوخ خلک
منع کوی ہنغہ منافق دی
- ۷ - در رسول اللہ صلی اللہ علیہ وسلم دستو مخالف مؤمن نہ شی
کیدای -
- ۸ - کوم عمل کی چہ در رسول اللہ صلی اللہ علیہ وسلم اتباع نہ دی ہنغہ
باطل دی -
- ۹ - اتباع الرسول اور رسول اللہ صلی اللہ علیہ وسلم صحابہ
- ۱۰ - در رسول اللہ صلی اللہ علیہ وسلم ثنہ و دوستہ و ہیچا اتباع
پہ مسلمانانو لازمہ نہ وہ
- ۱۱ - و تقلید رو
- ۱۲ - و تقلید لغوی معنی

	گہند	موضوع
۴۵	۱۳ - و تقلید اصطلاحی معنی	
۵۲	۱۴ - تقلید کلمہ شروع شروع	
۶۶	۱۵ - و تقلید رد و دسلف صالحین و مخلور و امامان و انوار و نور و	
	وامت و علما و اقوال و یہ تا بہید	
۹۷	۱۶ - و اختلاف پہ وخت کی دحل لارہ	
۱۰۲	۱۷ - واللہ تعالیٰ او دہنخہ در رسول صلی اللہ علیہ وسلم و حکم پہ	
	مقابل کی درائی مثل گمراہی دہ -	

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

ان الحمد لله نحمده و نستعينه و نستغفره و نعوذ
بالله من شرور انفسنا و سيئات أعمالنا من يهده
الله فلا مضل له و من يضل فلا هادي له و أشهد ان
لا اله الا الله وحده لا شريك له و أشهد ان محمدا
عبده و رسوله .

يَا أَيُّهَا النَّاسُ اتَّقُوا رَبَّكُمُ الَّذِي خَلَقَكُمْ مِنْ نَفْسٍ
وَاحِدَةٍ وَخَلَقَ مِنْهَا زَوْجَهَا وَبَثَّ مِنْهُمَا رِجَالًا كَثِيرًا وَ
نِسَاءً وَاتَّقُوا اللَّهَ الَّذِي تَسَاءَلُونَ بِهِ وَالْأَرْحَامَ إِنَّ اللَّهَ كَانَ
عَلَيْكُمْ رَقِيبًا .

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا اتَّقُوا اللَّهَ حَقَّ تَقَاتِهِ وَلَا تَمُوتُنَّ
إِلَّا وَأَنْتُمْ مُسْلِمُونَ»

«يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا اتَّقُوا اللَّهَ وَقُولُوا قَوْلًا سَدِيدًا
يُصْلِحْ لَكُمْ أَعْمَالَكُمْ وَيَغْفِرْ لَكُمْ ذُنُوبَكُمْ وَمَنْ يُطِيعِ
اللَّهَ وَرَسُولَهُ فَقَدْ فَازَ فَوْزًا عَظِيمًا» .

اما بعد:

فان أصدق الحديث كتاب الله و خير الهدى هدى محمد صلى
الله عليه و سلم و شر الامور محدثاتها و كل محدثة بدعة و كل

بدعة ضلالة وکل ضلالة فی النار.

الله سبحانه و تعالی چه کله آدم علیه السلام له جنت خخه

را بنکته کاوه نو ورته بی وویل :

« قُلْنَا اهْبِطُوا مِنْهَا جَمِيعًا فَإِمَّا يَأْتِيَنَّكُمْ مِنِّي هُدًى فَمَنْ تَبِعَ

هُدًى فَلَا خَوْفٌ عَلَيْهِمْ وَلَا هُمْ يَحْزَنُونَ » «سورة البقرة - ۳۸-

« موبن وویل کوز شی جنت خخه ټول نرکه تا سو ته نرمالوړی

خه هدايت راغی نو هغه چا چه نرمالو هدايت تابعداری وکړی نه به

په هغوی ویرک وی او نه به غمجن کېږي »

په دی ایت کېږي الله آدم علیه السلام او ټولو بنی آدموته

داخبر ورکړی دی چه زه به هدايت رالېږم او د دی هدايت تابعدارو

ته یې بشارت او زېږی ورکړی دی . د هدايت په هکله د دی ایت

په تفسیر کېږي حافظ ابن کثیر په خپل تفسیر کې یاسې لیکي :

« قال ابو العالیة الهدی الأنبياء والرسل والبينات والبیان، و

قال مقاتل بن حیان : الهدی محمد صلی الله علیه و سلم وقال الحسن

الهدی القرآن » تفسیر ابن کثیر ص ۸۳

« ابو العالیة ویلی دی چې له هدايت خخه مراد انبیاء، رسولان

او د هغوی معجزی، دلائل او بیان دی . او مقاتل بن حیان ویلی

دی چې هدايت عبارت دی د محمد صلی الله علیه و سلم خخه

او حسن بصری ویلی دی چې هدايت قرآن دی . »

نودری واره قوله صحیح دی خکله چي تولو امتونو لپاره
 هدايت انبياء او د الله فرمانونه دی او اخري امت لپا آخري پيغمبر
 خاتم الانبياء محمد صلی الله عليه وسلم او په هغه باندې
 د الله له لوري رالېږل شوی کتاب قرآن کریم دی .

نو په هرامت باندې دخپل رسول اونبي اطاعت فرض ؤ او
 هرامت ته چي کله الله تعالی کوم پيغمبر رالېږي دی هغوی
 ته يې ددی حکم کړی دی چي نما د رالېږل شوی رسول اطاعت
 او تابعداری وکړي لکه چي الله تعالی فرمائي :
 «وَمَا أَرْسَلْنَا مِنْ رَّسُولٍ إِلَّا لِيُطَاعَ بِإِذْنِ اللَّهِ» الايه سورة
 النساء - ۶۴-

« او مونږ هېڅ يو رسول نه دی لېږلي مگر ددی لپاره
 چي دهغه تابعداری وشي د الله په حکم .»

نو هرامت ته چي کوم پيغمبر لېږل شوی ؤ هغوی
 دهغه رسول اونبي په تابعداری او اطاعت مأمور ؤ .
 او مونږ ته الله اخري پيغمبر حضرت محمد صلی
 الله عليه وسلم د رسول په حيث رالېږلي دی لکه
 چي فرمائي :

« وَ مَا مُحَمَّدٌ إِلَّا رَسُولٌ قَدْ خَلَتْ مِنْ قَبْلِهِ الرُّسُلُ الْاِيه »
 سورة آل عمران ۱۴۴ . محمد ندی مگر رسول دی له ده نه

مخکنبی هم رسولان تیر شویدی» او محمد صلی الله علیه وسلم
 الله تعالی دکوم خاص قوم لپاره نه بلکې تر قیامتہ پورې ټولو
 خلقو لپاره رالېږلی دی .
 الله تعالی فرمائی:

«وَمَا أَرْسَلْنَاكَ إِلَّا كَافَّةً لِّلنَّاسِ بَشِيرًا وَنَذِيرًا وَلَٰكِنَّ أَكْثَرِ النَّاسِ
 لَا يَعْلَمُونَ» سورة سبأ ۲۸ .

«مونږ نه یې لېږلی مگر ټولو خلکو لپاره زیږی وړکوونکی
 او ویرا وونکی لکن زیات خلک نه پوهېږي» سوره سبا (۲۸) نو
 مونږ همدغه اخری رسول په اطاعت مأمور یو او دده په منلو
 کښې د الله رضا، کامیابی او جنت ته داخلیدل او دده په منلو
 کښې د الله غوسه، ناکامی او جهنم دی .

اتباع الرسول قرآنی حکم دی

در رسول الله صلی الله علیه وسلم د اتباع په هکله په قرآن کریم
 کښې زیات نصوص راغلی دی او الله تعالی مونږ ته دا حکم
 کوی چې مونږ د الله او دهغه د رسول صلی الله علیه وسلم اطاعت
 وکړو .

«وَأَطِيعُوا اللَّهَ وَرَسُولَهُ إِن كُنْتُمْ مُؤْمِنِينَ» سورة الانفال (۱۱)

«او د الله او دهغه د رسول اطاعت وکړئ چې که مؤمنان یاست»

او الله تعالى فرمائی:

وَاطِيعُوا اللَّهَ وَأَطِيعُوا الرَّسُولَ فَإِن تَوَلَّيْتُمْ فَإِنَّمَا عَلَى رَسُولِنَا الْبَلَاغُ
الْمُبِينُ «سورۃ التغابن: ۱۳۔

» او د الله اطاعت و کربی او د هغه د رسول اطاعت و کربی او

کہ تاسو صح و اپرا وہ نوزمون پر رسول بنکارہ رسول دی»

او الله تعالى فرمائی:

«يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا اطِيعُوا اللَّهَ وَرَسُولَهُ وَلَا تَوَلَّوْا عَنَّهُ وَاتَّبَعْتُمْ تَسْمِعُونَ.
سورۃ الانفال (۱۳۰)

» ای مؤمنانو د الله او د هغه د رسول و منی او د رسول شخه

مہ اور ہی حال داچی تاسو اور ہی»

او الله تعالى فرمائی:

وَاطِيعُوا اللَّهَ وَالرَّسُولَ لَعَلَّكُمْ تُرْحَمُونَ «سورۃ ال عمران (۱۳۳)

او د الله اطاعت و کربی او د رسول الله اطاعت و کربی دی پتارہ چی پہ

ماسورہ شیمہ و الله تعالى فرمائی:

«وَاطِيعُوا اللَّهَ وَأَطِيعُوا الرَّسُولَ وَأَحْذَرُوا فَإِن تَوَلَّيْتُمْ فَأَعْلَمُوا
إِنَّمَا عَلَى رَسُولِنَا الْبَلَاغُ الْمُبِينُ»، سورۃ المائدہ (۹۳)

او د الله اطاعت و کربی او — د رسول اطاعت و کربی او

وویریں ہی»۔ کہ تاسو و گریخیدی نو پوہ شی چی زمون پر رسول

بنکارہ رسول دی»۔

او الله تعالى فرمائی:۔

«وَالْمُؤْمِنُونَ وَالْمُؤْمِنَاتُ بَعْضُهُمْ أَوْلِيَاءُ بَعْضٍ يَأْتِرُونَ بِالْعُرَى وَيَنْهَوْنَ عَنِ الْمُنْكَرِ وَيُقِيمُونَ الصَّلَاةَ وَيُؤْتُونَ الزَّكَاةَ وَيُطِيعُونَ اللَّهَ وَرَسُولَهُ أُولَئِكَ سَيَرْحَمُهُمُ اللَّهُ إِنَّ اللَّهَ مَزِيدٌ حَكِيمٌ» - سورة التوبة (۷۱)۔

« او مؤمنان سہی او مؤمنان فی بنہی حینی د حینودوستا دی امر کوی پہ نیکی او منعه کوی له بدی خحه او لموخ کوی او زکات دہ کوی او د الله او د هغه د رسول اطاعت کوی نہ دہ چي الله پہ دغه کسانو رحم وکری۔ بی شکہ الله غلب او د حکمت والادی۔»

او الله تعالى فرمائی:

«وَمَنْ يُطِيعِ اللَّهَ وَالرَّسُولَ فَأُولَئِكَ مَعَ الَّذِينَ أَنْعَمَ اللَّهُ عَلَيْهِمْ مِنَ النَّبِيِّينَ وَالصِّدِّيقِينَ وَالشُّهَدَاءِ وَالصَّالِحِينَ وَحَسُنَ أُولَئِكَ رَفِيقًا» - سورة النساء (۶۹)۔

« او چا چي د الله او د رسول اطاعت وکړ نو دوی به هغو کسانو سره وي چي الله په هغوی انعام کړیدی د انبیاء ریسبتونو، شهداؤ او صالحینو سره او دوی د پریسنه ماڼی د دي ۰»

او الله تعالى فرمائی:

«وَمَا آتَاكُمُ الرَّسُولُ فَخُذُوهُ وَمَا نَهَاكُمْ عَنْهُ فَانْتَهُوا» سورة الحشر (۵)

• او هغه څه چې تاسې ته رسول وركړى وي نو ويئ نيسى او دڅه شى
څخه چې لمنه كړي يا ست ورڅخه منعه شى •

رسول الله صلى الله عليه وسلم مونږ ته قرآن او حديث
پرى ايښي دي او د قرآن او حديثو د خلاف څخه مونږ منعه كړي يو.

زمونږ د ټولو اعمالو، افعالو او اقوالو لپاره ښه نمونه رسول الله
صلى الله عليه وسلم دى په هرڅه كښى بايد د هغه پيروي وكړو او د خلاف
څخه ډډه ومانه. الله تعالى فرمايى :

لَقَدْ كَانَ لَكُمْ فِي رَسُولِ اللَّهِ أُسْوَةٌ حَسَنَةٌ لِّمَن كَانَ يَرْجُوا اللَّهَ
وَالْيَوْمَ الْآخِرَ وَذَكَرَ اللَّهَ كَثِيرًا (الأحزاب (۴۱))

• بى شكه تاسو لپاره د الله په رسول كښى ښه تابعدارى ده
د هغه چا لپاره چې د الله او د قيامت دورځي اميد لري او الله ډېر
ياد كړي •

نو زمونږ كاميابي پدې كښى ده چې د رسول الله صلى الله وسلم
تابعدارى وكړو او د بل هېچا په تابعدارى كښى كاميابي نشته.

الله تعالى فرمايى :

قُلْ إِنْ كُنْتُمْ تُحِبُّونَ اللَّهَ فَاتَّبِعُونِي يُحْبِبْكُمُ اللَّهُ وَيَغْفِرْ لَكُمْ
ذُنُوبَكُمْ وَاللَّهُ غَفُورٌ رَّحِيمٌ قُلْ أَطِيعُوا اللَّهَ وَالرَّسُولَ فَإِنْ تَوَلَّوْا فَإِنَّ
اللَّهَ لَا يُحِبُّ الْكَافِرِينَ. سورة ال عمران ۳۱-۳۲.

ورته ووايه اى محمده! كه تاسو الله سره محبت لري نو

نرما تابعداری و کبری الله به تاسوسره محبت و کبری اوستاسو
گناهونه به و بختی او الله بختی او مه پان گاهرتته و وایه چي د الله
اطاعت و کبری او دهغه در رسول اطاعت و کبری که دوی په شا
وگرچهدل نوبی شکه الله کافر ان نه خوبنوي .

نومعلومه شوه چي شوک وایي : زه د الله تعالی بنده ایم او دهغه
سره محبت لرم نو هغه به د الله تعالی در الپریل شوی رسول محمد
صلی الله علیه و سلم اطاعت منل کوی او که چا د الله تعالی در رسول
ونه منل هغه کافر شو نو محکه الله تعالی وویل چي « الله کافرانو
سره محبت نه کوی » او د الله تعالی او دهغه در رسول صلی الله علیه
و سلم اطاعت او تابعداری کبني د فلاح او اطمینان شروند دی .
الله تعالی فرمائی :

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا اسْتَجِيبُوا لِلَّهِ وَلِلرَّسُولِ إِذَا دَعَاكُمْ لِمَا يُحْيِيكُمْ
سورة الانفال (۲۴۰) -

« ای مؤمنانود الله او دهغه در رسول دعوت قبول کری کله
چي تاسو هغه ته را بلی چي تاسو شروندی کوی » .

در رسول الله صلى الله عليه وسلم اتباع دالله

اتباع ده

در رسول الله صلى الله عليه وسلم په اطاعت او تابعداری کښې دالله اطاعت دى نوڅکه مونږ د رسول الله په اطاعت مأمور یو. الله تعالى فرمائی:

«مَنْ يَطِيعِ الرَّسُولَ فَقَدْ اطَاعَ الله» سورة النساء (۸۰) .

او چا چې د رسول اطاعت وکړ نو بيشکه هغه دالله اطاعت وکړ. او د رسول اطاعت څکه دالله اطاعت دى چې هغه يوه خبره هم له ځانه نه کوي بلکې خپله هم د وحى تابعداری او خلکو ته هم دالله وحى رسوى .

الله تعالى فرمائی:

«وَمَا يَنْطِقُ عَنِ الهوى اِنْ هُوَ اِلَّا وحيٌ يُوحي» سورة النجم ۳۰-۳۴ .

او رسول د ځانه خبرې نه کوي ندی دا قرآن مگر وحى ده چې ورته کېږي .

او الله تعالى فرمائی:

«قُلْ لَا اَقُولُ لَكُمْ عِندى خَزَائِنُ اللهِ وَلَا اَعْلَمُ الغَيْبِ وَلَا اَقُولُ لَكُمْ لِىَ مَلَكٌ اِنْ اَتَّبِعِ اِلَّا مَا يُوحي اِلَى قُلْ هَاكِ يَسْتَوِى الاعمى

وَالْبَصِيرُ أَفْلا تَتَفَكَّرُونَ . سورة الانعام - ۵۰ .

ای محمد! ورته ووايه چي زه تاسوته دانه وایم چي ماسره
د الله خزانی دی اونه زه په غیبو پوهیم اونه تاسوته دانه
وایم چي زه فریخته یم زه تابعداری نه کوم مگر دهغه شی
چي ماته یی وحی کپړی. ورته ووايه چي آیا برابر دی سړوند
اولیدونکی. .

او الله تعالی فرمایي :

وَإِنَّا لَمُ تَأْتِيهِمْ بآيَةٍ قَالُوا لَوْلَا اجْتَبَيْتَهَا قُلْ إِنَّمَا أَتَّبِعُ مَا يُرْسِلُ
إِلَيَّ مِنْ رَبِّي هَذَا بَصَائِرُ مِنْ رَبِّكُمْ وَهُدًى وَرَحْمَةً لِّقَوْمٍ
يَذُوقُونَ . سورة الاعراف - ۳۳ -

او کله چي رانه ورسې دوی ته یو ایت نو وایي چي وی
یې ته پخپله نه غوره کوی ورته ووايه چي زه یواځې د
هغه تابعداری کوم چي ماته یې زما د رب له لورې وحی
کپړی. دا قرآن ستاسو د رب له لورې دلائل دی او
هدایت او رحمت دی هغه قوم لپاره چي ایمان راوړی .
د رسول الله صلی الله علیه و سلم د اتباع په کله زیات
احادیث هم راغلی دی چي د مثال په توگه به زه یو څو
لوستونکو ته وړاندې کړم . عن ابن هريرة قال قال رسول
الله صلی الله علیه وسلم :

”ما امرتکم به فخذوه وما نهیتکم عنه فانتهوا“
رواه ابن ماجه .

د ابو هريره رضی اللہ عنہ نہ روایت دی هغه وائی چي رسول
اللہ صلی اللہ علیہ وسلم فرمایلی دی ؛
خه شی باندي چي ما تا سوتہ امر کري وی هغه واخلی
او دخه شی خخه می چي منعه کري یا ست دهقي خخه
منعه شی .”

بل روایت کنبی راجھی ؛

عن انس عن النبي صلى الله عليه وسلم قال: ثلاث من كن
فيه وجد حلاوة الإيمان من كان الله ورسوله احب اليه مما سواهما
ومن احب عبداً لا يحبه الا الله ومن يكره ان يعود في الكفر بعد اذ انقذه
الله كما يكره ان يلقى في النار .

انس رضی اللہ عنہ نہ روایت دی چي نبی کریم صلی اللہ علیہ وسلم
فرمایلی دی : ” دري خويونه دي چي چا کنبی وو نو دايمان خوبز والي
به پري و موي چا تپي اللہ اود هفسر سول دبل هر چانه نزيات
محبوب وي ، او شوک چي دچاسره محبت کوي يواخي دا اللہ لپاره وي
او چا چي دابده وگنله چي کفرته بهرته وگرخي وروسته له دي چي
اللہ ورشخه خلاص کرېدی لکه شنگه چي دابده کفي چي اور کته
ولو پري .”

اور رسول الله فرمائی

والذی نفسی بیدہ لایؤمن احدکم حتی یکون هواہ تبعاً
لما جئت به . . . الاربعین النوویہ

قسم دی ہے ہفتہ ذات چہی زمانفس دہفتہ پہ لاس کبھی دی
ستاسوختہ یوکس ترہفتہ پوری مؤمن کپدای نشی ترشو
پوری چہی دہفتہ خواہش دہفتہ دین تابع نشی چہی زہ پری راغلی ہم؟
اودا ہلہ معلومہ پری چہی یوحدیث دچادرائی خلاف راشی نو
کہ ہفتہ خپلہ رایہ پریہنودہ اوحدیث فی واخیست مؤمن دی
اوکہ حدیث فی پریہنود اودخپل خواہش فی ومنل نوہفتہ
ہپشکلہ مؤمن کپدای نشی
ہمدارنگہ حدیث کبھی راشی ،

عن انس قال قال رسول الله صلى الله عليه وسلم : لا يؤمن
احدکم حتی اکون احب الیہ من والدہ وولدہ والناس اجمعین .
متفق علیہ

انس رضی اللہ عنہ نہروایت دی ہفتہ وائی چہی رسول اللہ صلی اللہ
علیہ وسلم فرمایلی دی : ستاسویوکس ترہفتی مؤمن کپدای نشی
ترشوچہی زہ ورتہ دیلار ، خوی او تولوخلکوختہ زیات محبوب نشم .
نوہفتہ شوک چہی در رسول اللہ صلی اللہ علیہ وسلم دمحبت دعوہ
کوی او بیاخپلہ خبرہ یادخپل مشر ، امام ، پلار او یا بلچا
خبرہ در رسول اللہ صلی اللہ علیہ وسلم دگھدیث پہ مقابل کبھی منی ہفتہ

هېڅکله مؤمن کېدای نشي .

بل حدیث کښی راځي

« عن المقداد بن معد يكرب رضي الله عنه قال : قال

رسول الله صلى الله عليه وسلم : « الاهل عسى رجل يبلغه
الحديث عني وهو متكى ، على اريكته فيقول بيننا وبيننا وبينكم
كتاب الله ، فما وجدنا فيه حلالاً استحللناه وما وجدنا
فيه حراماً حرّمناه ، وإن ما حرم رسول الله كما حرم الله »
رواه الترمذی و ابو داود و اللفظ للترمذی

د مقداد بن معد يكرب رضي الله عنه څخه روايت دی هغه وائي
چې رسول الله صلى الله عليه وسلم فرمايلي دي : خبردار ! نه دي ده
چې يوه سړي ته به زما حدیث ورسېږي او هغه به ټخپل ځای
تکيه کړي وي او وائي به چې زموږ اوستاسې تر مينځ د الله
کتاب دی نو پدې کښی مو چې څه حلال و ميندل هغه به حلال
گڼو او پدې کښی مو چې څه حرام و ميندل هغه به حرام گڼو ، - او
بې شکه هغه څه چې رسول الله صلى الله عليه وسلم حرام کړيدي هغه
د هغې پر شان دي چې الله حرام کړيدي .

او دا ځکه چې رسول الله صلى الله عليه وسلم د ځان نه څه شی حرام
يا حلال نه گڼي بلکې د وحی تابعداري کوي ، او دا حدیث

پر پرويزيانو باندې ډېر ښه رد دی چې هغوي وائي : يواځې قرآن

بس دی او احادیثو ته ضرورت نشته ، او ځینې احناف هر د پرویزیانو شخړه کم ندي ځکه چې دوی هم پر دې پروځایونو کښې احادیث ندمتي او پر لیری تاویلونو قرآن او احادیث سره معارض واقع کوي ، او د احم وایې چې کتاب الله باندې زیادت په خبر واحد ندی جائز حال دا چې دا خبره بالکل صحیح نده بلکې دې پروځایونو کښې احنافو هم په خبر واحد باندې په کتاب الله زیادت جائز کړې دی .

همدارنگه بل روایت کښې راځي

عن أبي موسى الأشعري رضي الله عنه أن رسول الله صلى الله عليه وسلم قال : إن مثلي ومثل ما بعثنى الله به كمثل رجل أتى قومه فقال : يا بني رأيت الجيوش بعيتي وانا النذير العريان فالنجاء النجاء ، فأطاعه طائفة من قومه فأدجوا فانطلقوا على مهلهم فنجوا ، وكذبت طائفة منهم فأصبحوا مكانهم فصبحهم الجيوش فأهلكهم واجتأهم فذلك مثل من اطاعني واتبع ما جئت به ومثل من عصاني وكذب ما جئت به من الحق ؛ متفق عليه

د ابو موسی اشعری رضي الله عنه روایت دی هغه وایې چې رسول الله صلى الله عليه وسلم فرمایلي دي : زما مثال او د هغه دین او احکامو مثال چې الله زه پرې رالېږلی يم د هغه سړي په شان دی چې خپل

قوم ته راشی او ورته وایئ چي ما په خپلو سترگو د دښمن
 لښکر لیدلی دی او زه برېښم ویره ونکي یم نو ځانونه خلاص
 کړي، ځانونه خلاص کړي. نو یوه ډله دده د قوم څخه دده
 خبره ومنی او د شپې لار شې نو نجات بیاموی او یوه ډله
 ورته وایئ چي ته دروغ وایئ او خپل ځای کښې سهار کړي
 نو سهار کښې ورباندې لښکر راشي او هلاک او برباد یې
 کړي. نو دا دهغه چا مثال دی چي نرمایئ ومنل او دهغه دین
 تابعداری یې وکړه چي زه پرې راغلی یم او دهغه چا مثال
 دی چي نرمایي ونه منل او زه چي په کوم حق راغلي یم هغه
 یې دروغ وگڼل»

دا حدیث ددی بڼکاره دلیل دی چي د رسول الله صلی
 الله علیه وسلم اطاعت او اتباع وکړه نو هغه نجات ومونده
 او چا چي د رسول الله صلی الله علیه وسلم ونه منل هغه هلاک
 او د عذاب مستحق شو.

عن ابی هريرة رضي الله عنه قال قال رسول الله صلى الله
 عليه وسلم

«من أطاعني فقد أطاع الله ومن عصاني فقد عصى الله.

رواه ابن ماجه .

د ابو هريرة ^{رضي} عنه روايت دی هغه وایئ چي رسول الله صلی الله علیه وسلم

فرمایلی دی :

«چاچی نما ومنل نوهغه د الله ومنل اوچاچی نما ونه

منل هغه د الله ونه منل»

هدا رنگه بل حدیث کنبی کنبی راجی :

عن ابی هریره رضی الله عنه ان رسول الله صلی الله علیه

وسلم قال: کل امتی یدخلون الجنة الامن ابی قالوا ومن

یأبی قال من أطاعنی دخل الجنة ومن عصانی فقد ابی»

رواه البخاری.

د ابوهریره رضی الله عنه نه روایت دی چې رسول الله

صلی الله علیه وسلم وویل :

نما تول امت به جنت نه داخلیری مگر هغه خوک نه داخلیری

چې انکار یی وکړ. صحابه ئی وویل: خوک انکار کوی؟ رسول الله

صلی الله علیه وسلم وویل: چاچی نما ومنل جنت نه داخل

شو او چاچی نما ونه منل هغه انکار وکړ».

د رسول الله صلی الله علیه وسلم د اتباع په هکله زیات

احادیث او اثار راغلي دی او دا حکم چې د رسول الله صلی

الله علیه وسلم په اتباع کنبی کامیابی ده او رسول الله صلی الله

علیه وسلم مونږ نه ډیر بشکاره او واضح دین پری ایښی دی

لکه چې فرمایي:

«لقد تركتكم على مثل البيضاء ليلها ونهارها سواء»

رواه ابن ماجه من حديث ابي اللهداء.

بي شڪبه ما تاسو ڀه سڀيڻه لار پري اينبي ياست چي شپه

او ورجُ يِبِ برابره ده»

نو د اسلام دين ڊير واضح او روڻبانه دي او يوه مسئله هم

پکڻبي مبهمه او نامعلومه نه ده يواڻي ڀه هغه چا تيار او ابهام

ساجي چي هغه د قرآن او سنت نبوي شخه ناخبره وي او حان پري

نه پوهوي .

د قیامت په ورځ به خلك در رسولانو د اتباع

آرمان كوی

الله تعالی فرمائی :

« وَأَنْذِرِ النَّاسَ يَوْمَ يَأْتِيهِمُ الْعَذَابُ فَيَقُولُ الَّذِينَ ظَلَمُوا رَبَّنَا أَخْرِدْنَا إِلَى أَجَلٍ قَرِيبٍ نَحِبُّ دَعْوَتَكَ وَنَتَّبِعِ الرَّسُولَ
أَوْلَمَ تَكُونُوا أَقْسَمْتُمْ مِّنْ قَبْلِ مَا لَكُم مِّنْ زَوَالٍ »

سورة ابراهيم ۴۴-

او و ویره وک خلك دهغه ورځی څخه چې را به شي دوی
تر عذاب او ظالمان به وائی چې ای زموږ سر به موږ نه دی نیچي
ته وروسته کړه موږ به ستا دعوت قبول کړو- او در رسولانو
تابع داری به و کړو- ایا تاسو مخکې له دی قسم نه و کړي
چې تاسو ته هېڅ زوال نشته ..

نو د قیامت په ورځ به وائی چې ای سر به موږ دتیا ته ولېږه چې
ستا در رسولانو اتباع و کړو حال دا چې بیا دنیا ته راتلل نشته نو بیا

به آرمان کوی چي کاش مونږ درسول الله صلى الله عليه وسلم
تابعداري کړي واي او د نورو خلکو تابعداري موند واي کړي.

الله تعالى فرمائي:

«وَيَوْمَ يَعَضُّ الظَّالِمُ عَلَى يَدَيْهِ يَقُولُ يَلِيَّتَنِي اتَّخَذْتُ
مَعَ الرَّسُولِ سَبِيلاً يَا وَيْلَتَى لَيْتَنِي لَمْ أَتَّخِذْ فُلَاناً
خَلِيلاً لَقَدْ أَضَلَّنِي عَنِ الذِّكْرِ بَعْدَ إِذْ جَاءَنِي وَكَانَ
الشَّيْطَانُ لِلْإِنْسَانِ خَذُولاً» سورة الفرقان ۲۷-۳۶-۳۹.

په هغه وړخ چي ظالم به په خپلو لاسونو غاښونه ولگوي ويه
وايي چي کاش ما درسول الله لار نيولي واي هاي افسوس کاش
چي ما فلاني په دوستي نه واي نيولاي بيشکه نه ويې د پند
قرآن وسنت) مخبرې لاري کرم وروسته له هغې چي ماته راغې
او دى شيطان انسان لپاره تنها بې مرستي پريښوونکى».

نو د قيامت په وړخ به د ابله او دهغه درسول نه منونکي د
دى آرمان کوي چي کاش مونږ درسول الله تابعداري کړي واي
کاش چي د فلاني مشر، پير، حاکم او ..... مى نه واي منلې
هغه خونړه د الله د سمي لارې او درسول الله صلى الله عليه
وسلم د اتباع خښه بل خوا ته اړولاي وم.

در رسول الله صلی الله علیه وسلم خلاف د

عذاب او جهنم ته دننوتو سبب دی .

الله تعالی فرمائي:

وَمَنْ يُشَاقِقِ الرَّسُولَ مِنْ بَعْدِ مَا تَبَيَّنَ لَهُ الْهُدَىٰ وَ
يَتَّبِعْ غَيْرَ سَبِيلِ الْمُؤْمِنِينَ نُوَلِّهِ مَا تَوَلَّىٰ وَنُصَلِّهِ جَهَنَّمَ
وَسَاءَتْ مُصِيرًا «سوره النساء - ۱۱۵»

او هغه چې خلاف وکړه در رسول وروسته له هغې چې دی
ته هدايت بنکاره شو او تابعداری یې وکړه غیر د مؤمنانو د لارې
نو و به یې گرځول هغه لور ته چې وگرځیده او جهنم ته به یې
داخل کړو او ډیر بد ځای دی د ورگرځیدو».

او الله تعالی فرمائي:

ذَلِكَ بِأَنَّهُمْ شَاقَّوْا اللَّهَ وَرَسُولَهُ وَمَنْ يُشَاقِقِ اللَّهَ
وَرَسُولَهُ فَإِنَّ اللَّهَ شَدِيدُ الْعِقَابِ «سوره الانفال - ۱۳»

دا په سبب د دی چې هغوی خلاف کړی و د الله او د هغه

در سول او هغه چا چې خلاف وکړ د الله او دهغه در سول
نوبې شکه الله سخت عذاب ولامدی .

او الله تعالی فرمائی :
تِلْكَ حُدُودُ اللَّهِ وَمَنْ يُطِيعِ اللَّهَ وَالرَّسُولَ يَدْخُلْهُ جَنَّتُهُ
تَجْرِي مِنْ تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ خَالِدِينَ فِيهَا وَذَلِكَ الْفَوْزُ
الْعَظِيمُ وَمَنْ يَعْصِ اللَّهَ وَالرَّسُولَ وَيَتَعَدَّ حُدُودَهُ
يَدْخُلْهُ نَارًا خَالِدًا فِيهَا وَلَهُ عَذَابٌ مُهِينٌ .-

سورة النساء - ۱۳۳ - ۱۳۴ -

دا د الله حدود دی او چا چې اطاعت وکړ د الله او دهغه
در سول. نو داسې جنتونو ته به یې داخل کړي چې لاندې
ترې ویالی به یې په دی کښې به همیشه وي او دالویه
کامیابی ده او هغه چا چې د الله او دهغه در سول نافرمانی
وکره او دهغه حدودو څخه یې تجاوز وکړ نو اور ته به یې
داخل کړي همیشه به پکښې وي او د لیساره سپکوونکې عذاب دی ،
الله تعالی فرمائی :

« فَلْيَحْذَرِ الَّذِينَ يُخَالِفُونَ عَنْ أَمْرِهِ أَنْ تُصِيبَهُمْ
فِتْنَةٌ أَوْ يُصِيبَهُمْ عَذَابٌ أَلِيمٌ » سورة النور - ۶۳ -

نور و مرو دی و ویر یې هغه کسان چې در سول د طریقې
نه خلاف کوی چې ده ته به فتنه ورسېږي او یا به ورته درد

نالک عذاب ورسیدنی .

تفسیر ابن کثیر د دی ایت په تفسیر کنبی داسی لیکي ؛
 (فلیحذر الذین یخالفون عن امری) ای عن امر رسول الله
 صلی الله علیه وسلم و هو سبیلہ و منهاجہ و طریقتہ
 فتوزن الأقوال والأعمال بأقواله وأعماله فما وافق ذلك قبل
 وما خالفه فهو مردود علی قائله و فاعله کائناً من کان کما ثبت
 فی الصحیحین و غیرهما عن رسول الله صلی الله علیه وسلم أنه
 قال : " من عمل عملاً لیس علیه أمرنا فهو رد " ای فلیحذر
 ویخش من خالف شریعة الرسول باطناً و ظاهراً ان تصیبه
 فتنه ، ای فی قلوبهم من کفر او نفاق او بدعة لا ویصیبه
 عذاب الیم ، ای فی الدنیا یقتل او حد اُحسب أو یخوذ ذلك .

تفسیر ابن کثیر ص ۷۰۳

د (عن امره) نه مراد د رسول الله صلی الله علیه وسلم امری
 چی هغه د رسول الله صلی الله علیه وسلم لار ، طریقه ، طرز عمل
 او شریعت دی نواعمال او اقوال به د هغه په اقوالو او اعمالو
 تلل کېږي نو هغه چی د رسول الله صلی الله علیه وسلم د اعمالو او اقوالو
 سره برابر و قبلېږي به او کوم چی مخالف و نو هغه به د هغه و یونکی
 او کوونکی باندي رد کېږي هر شوک چی وي .

لکه چی په صحیح بخاری او صحیح مسلم او نور و کتابونو کسبې

صحيح حديث ثابت دى چي رسول الله عليه السلام ويلى دى :
«چاچي داسي عمل وکړ چي زمونږ په طريقه نه ژنوهغه
رد دى .»

نومعنى داستوه چي ارومرودى وو پرېزي هغه کسان چي د
رسول الله عليه السلام د شريعت څخه ظاهري او باطني مخالفت
کوي چي دوپته به ددوى په زړونو کښى فتنه ورسپړي د
کفر، نفاق او بدعت څخه . اويابه ورته دردناک عذاب ورسپړي
په دنيا کښى په قتل، حد، حبس (بند او جيل)، اوياداسي
نوروسره .»

هغه څوک چې در رسول الله صلی الله علیه وسلم د اتباع

څخه خلك منع کوي هغه منافق دی

الله تعالی فرمائي :

وَإِذْ أَيْقُلَ لَهُمْ تَعَالَوْا إِلَىٰ مَا أَنزَلَ اللَّهُ وَإِلَى الرَّسُولِ

رَأَيْتَ الْمُنَافِقِينَ يُصَدُّونَ عَنكَ صُدُودًا ۝ النساء - ۶۱

” او کله چې دوپټه وویل شي چې راشئ هغه کتاب ته چې الله را لېږلي او رسول ته نو تر به کوري منافقان چې بندوی خلك له تانه په بندولو سره “ .

نودا کار د منافقانودې چې د الله تعالی دکتاب اودرسول الله

صلی الله علیه وسلم د اتباع څخه خلك منع کوي اوداسې منافق صفته خلك په اوسني وخت کښی د پرزیات دي چې هغوي د در رسول الله صلی الله علیه وسلم د اتباع اود الله تعالی د غوره کړي دین څخه خلك په ډول ډول پامو منع کوي کله ورته وايي چې دا حدیث زمونږ د مذهب څخه مخالف دی ، کله په ډېرو بعید و تاویکونو سره خلك در رسول الله صلی الله علیه وسلم د طریقو څخه لیري کوي او کله دیوې دیني درسگاه ، جومات او ټولني څخه خلك بندوي او ورته وايي چې هلته لار نشی هغه خلك وهابیان دي او زمونږ مذهب نه مني . . . . .

در رسول الله ﷺ دست و مخالف

مؤمن نشي کېدای

الله تعالى فرمائی :
« فَلَا وَرَبِّكَ لَا يُؤْمِنُونَ حَتَّى يُحَكِّمُوكَ فِيمَا شَجَرَ بَيْنَهُمْ
ثُمَّ لَا يَجِدُوا فِي أَنْفُسِهِمْ حَرَجًا مِمَّا قَضَيْتَ وَيُسَلِّمُوا تَسْلِيمًا »

النساء (۶۵)

نډه داسې لکه څنگه چې داخلک گمان کوي ۱۰۰ استا په رب
زما قسم دی هېڅکله دوی مؤمنان کېدای نشي تردې چې
حاکم ونگرځوي تا په هغه څه کېښي چې ددوی ترمنځ پکښې
اختلاف پېدا شو، ویا او بیا ستاد فیصلې په هکله په خپلو ځانونو
کښې تنگی ونه ومومي او تسلیم شي په تسلیم دوسره .
الله تعالى په خپل ذات قسم کوي چې داخلک ترهغه مؤمنان
کېدای نشي ترڅو چې اختلاف په وخت کېښي په تافصله ونکړي

اوبياستافيصلې ته داسې غاړه كېنېږي دي چې پرې خوشحاله وي
 اوخفه نوي ، نو د اختلاف په صورت كېنې مونږ ته پكار دي
 چې په قرآن او حدیثو فیصله وكړو او دخلكو په رأیو
 او اجتهادونو فیصلې ونكړو ځكه چې رسول الله ﷺ
 مونږ ته همدا دوه شیان پری ایښی دي چې یو قرآن او بل
 نبوي احادیث دي لکه چې په حدیث كېنې راځي :

عن ابن عباس رضی الله عنهما ان رسول الله ﷺ خطب
 فی حجة الوداع فقال : " تركت فيكم ما إن اعتصمتم به
 فلن تضلوا أبداً كتاب الله وسنة نبيه " . رواه الحاكم
 د عبد الله بن عباس رضی الله عنهما نه روایت دی چې رسول الله ﷺ
 په حجة الوداع كېنې خطبه ولوسته نو وئې فرمایل :

" ما په تاسو كېنې داسې څه پری ایښی دي كه تاسو پرې منگولی
 ولگولی نو هېڅكله به گمراه نشئ چې هغه د الله كتاب دی او د
 هغه د بنی سنت دی . "

نو معلومه شوه چې هدایت په همدې دواړو كېنې دی او پدې
 دواړو باندې په عمل كولو كېنې دی او كه دادواړه چا
 پرېښودل نو اړو مړوبه گمراه او بې لیاړی شي .

کوم عمل کبني چي در رسول الله ﷺ اتباع

نوي هغه باطل دي

الله تعالى فرمائي:

۰۰۰ **إِنَّ الَّذِينَ كَفَرُوا وَصَدُّوا عَنْ سَبِيلِ اللَّهِ وَشَاقُّوا
الرَّسُولَ مِنْ بَعْدِ مَا تَبَيَّنَ لَهُمُ الْهُدَىٰ لَنْ يَضُرُوا اللَّهَ
شَيْئًا وَسَيُحِبِّطُ أَعْمَالَهُمْ . يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا أَطِيعُوا اللَّهَ
وَأَطِيعُوا الرَّسُولَ وَلَا تُبْطِلُوا أَعْمَالَكُمْ**

محمد (۳۲ - ۳۳)

بي شڪ هغه ڪسان چي ڪفر في ڪري ڏي اودا الله دلا مري نه في

خلڪ بند ڪري ڏي اودر رسول خلاف في ڪري ڏي وروسته
له هغي چي هدايت ورته سبڪار، شونو هڻي شڪله الله ته هڻج ضرر
نشي رسولي اوزر ده چي الله به في عملونه برباد ڪري .
اي مؤمنانو! دا الله اطاعت و ڪري اودر رسول اطاعت و ڪري
او خپل عملونه مه برباد وئ .

نو عملونه هله باطل او برباد پري چي در رسول الله ﷺ
اتباع پکبني نوي او هر هغه عمل چي در رسول الله ﷺ طريقه

پڪي ره وي هغه بدعت دي او هر بدعت گمراهي ده
پڪي چي په حديث ڪنبي راخي :

عن جابر بن عبد الله الأنصاري قال خطبنا رسول الله
ﷺ فحمد الله واشني عليه ثم قال : إن افضل الهدى
هدى محمد ﷺ وشر الأمور محدثاتها وكل بدعة
ضلالة .

د جابر بن عبد الله الانصاري رضی اللہ عنہ نه روایت دی هغه
واي چي مون نه رسول الله ﷺ خطبه ولو سسته نو
د الله حمد او شتائي وويله بياني وفرمايل : بهتره لاره او
هدايت در رسول الله ﷺ هدايت او طريقه ده او په
کار و نو کښي بد چي دي هغه نوي نوي کارونه دي او هر بدعت
گمراهي ده .

په يو حديث شريف کښي راخي :

عن عائشة رضي الله عنها قال قال رسول الله ﷺ :
من احدث في امرنا هذا ما ليس منه فهو رد .

اخرجه البخاري ومسلم و ابوداود .

د عائشي رضي الله عنها هغه روایت دی چي رسول الله ﷺ
وفرمايل : چا چي ز مون نه پدي دين کښي نوي کار پيدا کړي چي ددي
هغه نه و نو هغه رد دي .

په بل روایت کښي راخي چي چا داسي عمل وکړي چي ز مون نه طريقه

پکبني نوه هغه رد دی .

نوه هغه عمل يا هر هغه قول او فعل چې در رسول الله
صلی الله علیه و آله و سلم اتباع پکبني نوي هغه رد دی يعني مقبول ندی
او بدعت دی او هر بدعت کمراهي ده اولکه خنکي چې داوسنی
زمانی مبتدعین وائی چې بدعت کبني حسنه شته نه دا
صحيح نده بلکي هر بدعت کمراهي ده او بدعت کبني بيه نشته
لکه چې امام مالک رحمه الله وائی :

من ابتلع في الإسلام بدعة يراها حسنة فقد زعم
أن محمداً صلى الله عليه وسلم خان الرسالة لأن الله يقول
« اليوم أكملت لكم دينكم واتممت عليكم نعمتي ... »
« في الم يكن يومئذ ديناً لا يكون اليوم ديناً » -

اصول في البدع والسنن صح

چاچي اسلام کبني بدعت وکر او هغه في حسنه بدعت
کانه نوده داکمان وکر چې محمد صلی الله علیه و آله و سلم په رسالت کبني خيانت
کر پدی حکم چې الله تعالی فرمائی « نن ورغ ماتا سوت ستا
دين پورا کر پدی . . . نوه هغه ورغ در رسول الله صلی الله علیه و آله و سلم
په وخت کبني چې خه شی دين نوه نون هم دين ندی -

عبد الله بن مسعود رضی الله عنه فرمائی :

« اتبعوا ولا تبندوا فقد کفیتم » - رواه الدارمی

تاسو در رسول الله صلی الله علیه و آله و سلم اتباع وکرئ او بدعت مکوئ

حُڪمچي تاسي ته دين پوره اوبس شويدي .
همدارنگه يوبل روايت ڪينې راڻي :

”عن مجاهد قال دخلت مع عبد الله بن عمر مسجداً وقد
اذن فيه ونحن نريد أن نضلى فيه فثوب المؤذن فخرج
عبد الله بن عمر من المسجد وقال : أخرج بنا من
عند هذا المبتدع ولم يصل فيه“

رواه الترمذی

دمجاهد نذر روايت دي هغه وائي چي زه د عبد الله بن عمر
رضي الله عنهما سره يوجومات ته ننوتم چي ٻه هغه ڪينې اذان
شوي ۽ اومونڙ غوڻبتل چي لمونڇ پڪينتي وڪرو نومؤذن آواز
وڪر چي لمانڇه ته راڻي، نو عبد الله بن عمر دجومانڙ ووت
او وئي ويل : مونڙ ددي بدعتي له جومات نڙو باسيءَ - او
لمونڇ ۾ پڪينتي ونڪرا .

لمانڇه ته دعوت و رکول ٻه ظاهر ڪينې ٻنہ ڪار معلوم ٻي
لکن در رسول الله ﷺ ۾ وخت ڪينې اذان نه غير داسي
آواز نه ۽ شوي نوڇڪه ورته عبد الله بن عمر بدعت و وايه .
نوڪه اسلام ڪينې چي ته بدعت حسنه وای دغه ڪار به
ضرور بدعت حسنه ۽ او عبد الله بن عمر رضي الله عنهما ٻه ورته
ٻنہ ڪار ويلاي ۽ لکن هغه دغه دلمانڇه دعوت ته بدعت و واه

اودا حکم چي درسول ﷺ اتباع پکښې نوه .
همدارنگه اذان کول بڼه کار دی لکن داختر لمانخه پپاره
اذان کول نشته او که پچا وکړ ګناه يي وکړه ځکه دغه کار
رسول ﷺ عليه وسام ندی کړی نو دا بدعت دی .
همدارنگه نور زيات داسې مثالونه شته چي دهغي نه دامعلومې
چي اسلام کښې بدعت حسنه نشته او هر بدعت کمراهي ده .
نور هغه عمل چي درسول ﷺ عليه اتباع پکښې نوي
هغه بدعت او باطل دی .

اتباع الرسول اود رسول الله ﷺ صحابه

در رسول الله ﷺ صحابه کرام رضی الله عنهم د
رسول الله ﷺ په اتباع کبني د پر کلک وو او در رسول الله ﷺ
تابع داری نی په هرڅه کبني کوله لکه چې په حدیث کبني
راجی :

” عن ابن عمر رضی الله عنهما عن النبی صلی الله علیه وسلم

أنه اتخذ خاتماً من ذهب فلبسه فاتخذ الناس خواتيم الذهب
فقام النبي ﷺ فقال : إني كنت البس هذا الخاتم وإني
لن البسه ابداً فنبذوه فنبذ الناس خواتيمهم ” رواه احمد
د عبد الله بن عمر رضی الله عنهما نه روایت دی چې رسول
الله صلی الله علیه وسلم د سرو زرو یوه کوټه جوړه کړه او په
لاس یې کړه نو نورو خلکو هم د سرو زرو کوټې جوړې کړې

نورسول الله صلى الله عليه وسلم پورته شواو ويې ويل چې: ما
داکوته په گوته کړې وه. خوزه به يې نور هېڅکله په گوته نه
کړم نوگوته يې وغورځوله خلکو هم خپلې گوټې وغورځولې
همدارنگه بل روايت کښې راځي:

عن مجاهد عن عبد الله بن عمر ان النبي صلى الله عليه وسلم
قال:

لا يمنع رجل أهله أن يأثوا المساجد فقال ابن لعبد الله
بن عمر فإننا نمنعهن فقال عبد الله: أهدت لك عن رسول الله
صلى الله عليه وسلم وتقول هذا قال فما كلمه عبد الله حتى
مات. رواه أحمد.

د مجاهد نه روايت دی:

هغه د عبد الله بن عمر رضی الله عنهما نه روايت کوي چې نجی
کريو صلى الله عليه وسلم ویلي دي: یوسړی دی خپله ښځه
ددی نه نه منع کوي چې جو ماتونو ته لارې شي نو د عبد الله
بن عمر رضی الله عنهما یو ځوی وویل: چې مونږ به يې منع کوو
عبد الله بن عمر وویل چې نه درته د رسول الله صلى الله عليه
وسلم حدیث بیانوم او ته دا خبره کوی. مجاهد وايي چې عبد الله
بن عمر خپل ځوی سره تر مرگه پورې خبرې ونه کړې «
همدارنگه بل روايت کښې راځي:

عن سالم بن عبد الله انه سمع رجلا من اهل الشام وهو يسئَلُ عبد الله بن عمر عن التمتع بالعمرة الى الحج فقال عبد الله بن عمر هي حلال فقال للشامي ان اباك قد نهى عنها فقال عبد الله بن عمر: رأيت ان كان ابي نهى عنهما وصنعها رسول الله صلى الله عليه وسلم امر ابي يتبع ام امر رسول الله صلى الله عليه وسلم فقال الرجل بل امر رسول الله صلى الله عليه وسلم فقال لقد صنعها رسول الله صلى الله عليه وسلم. رواه الترمذي.

د سالم بن عبد الله نه روايت دي هغه وايي چي ما ديوة شامي سرى نه واوريدل چي د عبد الله بن عمر خه يي حج پيه هر جوکي د عري پوښتنه کوله عبد الله بن عمر وويل چي دا کار حلال دي نو هغه شامي وويل چي ستا پلار (عمر) خو خلك ورځنه منع کول عبد الله بن عمر وويل: ته ماته دا ووايه چي که نه پلار بترې منعه کړې وي او رسول الله صلى الله عليه وسلم دا کړې وي. نو نه پلار تا بعداري به کړې يي او که د رسول الله صلى الله عليه وسلم ۶.

هغه سرې وويل بلکې د رسول الله صلى الله عليه وسلم د حکم تا بعداري به کړې يي نو هغه وويل چي رسول الله صلى الله عليه وسلم دا کار کړې دي ۱۱.

نو عبد الله بن عمر رضی الله عنهما د رسول الله صلی الله علیه وسلم د حدیث په مقابل کېنې دخپل پلار عمر رضی الله عنه خبره و نه منله - افسوس د هغه چا په حال چې د رسول الله صلی الله علیه وسلم د حدیثو په مقابل کېنې د پنځو متلونو، د پلار او نیکه خبرې، د امام او پېشوا خبرې او داسې نورې د لیله خبرې او اقوال مني او احادیث پرېږدي -

همدارنگه بل روایت کېنې راځي:

عن سعید بن جبیر

عن عبد الله بن مغفل انه كان جالساً الى جذب بن أخ له فخذت منها وقال: ان رسول الله نهى عنها وقال: إنها لاتصيد صيداً ولا تنكى عدواً وانها تكسر السن وتفقأ العين، قال: فعا د ابن اخيه يخذون فقال: أأحدثك أن رسول الله صلی الله علیه وسلم نهى عنها ثم عدت تخذون لا أكلمك ابداً» - رواه ابن ماجه .

سعید بن جبیر د عبد الله بن مغفل نه روایت کوي چې دهغه خواته دهغه ورامره ناست ؤ نويوه وره گيټکي (د شگه) يې گوزار کړه نو عبد الله بن مغفل منع کړ او ورته يې وويل چې رسول الله صلی الله علیه وسلم له دی نه منع کړي او ويلی يې دي: چې دا د وره يې گيټکي گوزار نه بشکار دعوی او نه د بښمن

منع کوي بلکي داغابن ماتوي اوسترگه را اوباسي « سعيد
 وايئ چي د عبدالله ورا را بيا دا گوزارونه شروع کرل نو عبدالله
 ورته وويل چي نه تا ته حديث وایم چي رسول الله صلی الله
 علیه وسلم دا کار منع کړی دی او ته بيا گوزارونه کوی ؟
 زه به تا سره هېڅکله خبرې ونه کړم.

همدارنگه بل روایت کښې راځي:

عن زيد بن اسلم .

عن ابن عمر قال دخلت على النبي صلى الله عليه وسلم
 وعلى ازاره يتققق فقال من هذا قلت عبد الله بن عمر قال
 ان كنت عبد الله فارفع ازارك فرفعت ازارى الى نصف السا
 قين فلم تنزل ازارته حتى مات - رواه احمد .

زيد بن اسلم د عبدالله بن عمر رضی الله عنه نه روایت کوي
 هغه وايئ چي نه رسول الله صلی الله علیه وسلم با ندې ورنه
 او زما یولنگ و چي بنکته څا نگیده نور رسول الله صلی الله
 وويل چي دا څوک دی ؟ ما ورته وويل چي عبد الله بن عمر .
 هغه وفرمايل چي که ته د الله بنده یې نولنگ (پرتوک) دی
 اوچت کړه نو ما خپل پرتوک د پنډيو نيمايي پورې اوچت
 کړ - زيد وايئ چي د عبدالله پرتوک ترمرگه پورې اوچت

نوصحابه کرام نرمونڊ ملاياتو او ياعوامو په خبرنه وې
 چې کله ورته حديث وويل شي نو هېڅ پروا پرې
 نه کوي بلکې ما ډېر داسې خلک ليدلي چې ځانته د علم
 نسبت کوي او لويه دعوه لري خو کله چې ورته دغه
 رڼک حديث ويل شوی لکه عبدالله بن عمر ته چې وويل
 شو نو هېڅ پروايي نه ده کړې بلکې استهزاء يې کړې ده
 و قد جربنا بذلك مراراً -

د عبدالله بن عباس نه چا ديوي مسئلي په باره کښې پوښتنه وکړه
 نو عبدالله ورته په حديث جواب ورکړ هغه سرې وويل چې عمر
 او ابوبکر داسې ويلي دي نو عبدالله بن عباس په نموسه
 شو او ويې ويل:

يوشك ان تنزل عليكم حجارة من السماء اقول قال
 رسول الله صلى الله عليه وسلم و تقولون قال عمر و ابوبکر

تفسير أضواء البيان ج ۵۱۶ - ۷

مجموع فتاوى شيخ الاسلام ج ۳۱۵ - ۳۰

نږدې ده چې په تاسو د آسمان نه تېرې راوورېږي زه
 واييم چې رسول الله صلى الله عليه وسلم داسې ويلي او تاسو
 وايي چې عمر او ابوبکر داسې ويلي دي -

نوصحابه و د حديث په مقابل کښې د عمر او ابوبکر

رضی الله عنهما قول ناسی بدکانه چي ورتہ یی وویل
آسمان نه به درباندي تنپری نازل شی - نوکه عبدالله
بن عباس چپرتہ اوس ژوندی وای او نمونہ دارانده مقلدین
یچ لیدی وای نوخه به یی ورتہ ویل چي دوی دهر پیر
فقیر او امام خبره په حدیث مخکنی کوی -
هلا رنگه په بل روایت کنبی راجی :

عن ابن الحنظلية قال قال رسول الله صلى الله عليه
وسلم: نعم الرجل خريم الاسدي لولا طول جمته واسبال
ازاره فبلغ ذلك خديما فجعل يأخذ شفرة يقطع بها
شعرة الى اذنيه ورفع ازاره الى انصاف ساقيه -
رواه احمد -

ابن حنظليه نه روایت دی هغه وای چي رسول الله صلی
الله علیه وسلم وفرمایل :

خريم اسدي دهر بنه سرپی دی خوکه دسر وپشتان
یچ دهر اوردنه وای او پرتوک یی دکیتکیو نه بنکته نه وای
نو دا خبره خريم ته ورسیده نو هغه قیچی راواخیسته
او وپشتان یچ غور وونو نیما یی پورپی غوڅ کرل او پرتوک یی
دپنډیونیمایي پورپی پورته کړه -
بل روایت کنبی راجی :

عن عمران بن حصين قال قال رسول الله صلى الله عليه
وسلم الحياء خير كله او ان الحياء خير كله فقال بشير بن كعب
انا لنجد في بعض الكتب او قال الحكمة ان منه سكينه ووقار
لله عز وجل ومنه ضعفا فاعاد عمران الحديث واعد بشير
مقالته حتى ذكر ذلك مرتين او ثلاثا فغضب عمران حتى
احمر عيانه وقال أحدثك عن رسول الله صلى الله عليه وسلم

و تعرض فيه لحديث الكتب ۲ رواه احمد

عمران بن ^{حصين} نزيروايت دى هغه وائي چي رسول الله صلى الله
عليه وسلم فرمايلى دى چي حيا ٽول خير دى او يابي شكه حيا
ٽول خير دى نوبشير بن كعب وويل مونن پرخينوكتابونو
اوياحمكش كبنى ليدي دي چي حيني دحيا نذسكون اووقار
دى الله تعالى لره او حيني ضعف دى نو عمران بيا حديث
و وايه اوبشير بيا خپله خبره و كره تردى چي داخبره ئي
دوه يادرى ځل و كره نو عمران داسي پرهغه شو
چي سترنگي ئي سري شوى او وئي ويل چي زه درته در رسول
الله صلى الله عليه ^س حديث بيا نوم اوته پكبنى دكتابونو خبري
كوى ؟

در رسول الله صلی الله علیه وسلم تخذ و پروسته

د هېچا اتباع په مسلمانانو لازمه نده

لکه چې مخکښی مویادونه و کړه الله تعالی په خپلو
بندگانو خپل اطاعت فرض کړیدی او بیایي دخپل رسول
محمد صلی الله علیه وسلم اطاعت فرض کړیدی در رسول الله
صلی الله علیه وسلم تخذ و پروسته د هېچا اطاعت په موندنې فرض
ندی بلکې که در رسول الله صلی الله علیه وسلم په مقابل کښی چا د بل
هر چا خبره ومنله نو هغه گمراه شو او دامراؤ اطاعت هم
دانله تعالی او د هغه در رسول صلی الله علیه وسلم د اطاعت
لاندي دی او دانله په معصیت کښی د هغوی اطاعت نشته
بلکې که دانله په معصیت یی امر کاوه بیایي نه منل فرض دي
په حدیث کښی راځي :

عن عبد الله بن ثابت قال قال رسول الله صلى الله عليه وسلم
والذي نفس محمد بيده لو أصبح فيكم موسى ثم اتبعتموه
وتركتموني لضلتم ... الحديث " رواه احمد

« عبد الله بن ثابت نه روايت دي چي رسول الله صلى الله عليه وسلم
فرمايلي دي : قسم دي په هغه ذات چي د محمد نفس دهغه
په لاس كښي دي كه موسى عليه السلام تاسي ته راځي او بيا
مودهغه تا بعداري وكړه اوزه مو پرېښودم نو اړومرو
به كمراه شي » .

نود موسى عليه السلام تا بعداري سره لدی چي هغه
په مبرو لکن در رسول الله صلى الله عليه وسلم په مقابل كښي دهغه
منل كمراهي ده نو افسوس دهغه مقلدينو په حال چي در رسول
الله صلى الله عليه وسلم صحيح حديث ورته ورسېږي او بيا د مذهب
تقليد كوي او هغه حديث نه مني نو ايا دا به كمراه نوي
بلکي دا تر ټولو لوی كمراه دی .

همدارنگه حديث كښي راځي :

عن جابر بن عبد الله رضي الله عنه قال قال رسول الله صلى الله عليه وسلم
لا تسألوا أهل الكتاب عن شيء فإنهم لن يهدوكم وقد
ضلوا فإنكم إما أن تصدقوا بباطل أو تكذبوا بحق فإنه لو كان
موسى حياً بين أظهركم ما حلّ له إلا أن يتبعني - رواه احمد

د جابر بن عبد الله رضي الله عنه نه روايت دي هغه وايي چي
رسول الله صلى الله عليه وسلم فرمايلي دي :

”داهل كتابونه دهېڅ شې پوسبتنه مكوئ ځكچې هغوي
هېڅكله تاسوته سمه لاره نشي بنودلي او هغوي گمراه شوي
دي ځكچې يابه تاسود باطل تصديق وكړئ او يابه د حق
تكذيب وكړئ . او كه موسى عليه السلام ژړوندي واي
ستاسو مينځ كېني نو هغه ته بل څه روا نه و غېر لدې
چې نه ماتا بعداري وكړي .“

او بل روايت كېني راځي چي رسول الله صلى الله عليه وسلم فرمايلي دي:
”والذي نفس محمد بيده لو بدالكم موسى فاتبعتموه
وتركتموني لضللتم عن سواء السبيل ولو كان حيا وادرك
نبوتي لاتبعني .“ رواه الدارمي من حديث جابر
قسم دي په هغه ذات چي د محمد نفس د هغه په لاس
كېني دي كه موسى عليه السلام تاسوته راښكاره شي او د
هغه تا بعداري موو كړه اوزه مو پرېښودم نو د سمې لارې نه
به پرې لارې شي؛ او كه موسى عليه السلام ژړوندي واي اونها
نبوت يي ميندلاي واي نو اړو مړوبه يي زماتا بعداري كړي؟
نو موسى عليه السلام چي پېغمبر و كه ژړوندي واي
هغه ته به در رسول الله صلى الله عليه وسلم د بعثت څخه وروسته د
دېلچا اطاعت روانه و نو بل چا ته به څرنگه روا شي .

د تقلید رد

د اتباع الرسول په مخکښی ډېر زیات خنلې ونډې مخکښی
ټول نصوص چې د اتباع په هکله ذکر شوه د تقلید رد هم
پکښی وشو لکن د زیات وضاحت او تائید لپاره به زه د
لوستونکو لپاره د تقلید لغوی او اصطلاحی معنی وکړم او
بیا به د نصوصو په رڼا کې اود علماؤ د اقوالو په تائید د تقلید
رد وړاندې کړم ، که څه هم مونږه الله تعالی په قرآنی
نصوصو او نبوی احادیثو سره د بل هر قسم استدلال مخ
مستغنی کړي یو ، خو یواځې او یواځې د دې لپاره به د علماؤ
اقوال ذکر کړو چې ځینو ناخبرو لوستونکو ته د اېښکاره
شي چې دا مسأله زمونږ د ځانګړی رای او فکر نتیجه نده بلکې
ټول حق پرست محققین علماء زمونږ د دې کار وان ملګري
دي او د تقلید رد له دې کبله ضروري ګڼم چې د تقلید په
سبب په اسلامي امت کښی لوی تفرق او زیاتې شخړې
او اختلافات رامېنځته شوي دي تردی چې ځلک د قرآن او

نبوی احادیثو تخنجه د پربلیری شویدی د ائمه کراموسپه
هکله دومره غلو اوزیاتی شروع شویدی چې دهغوی اقول
بلکی دهغوی تخنه لاندې دنوروزیا توخلکو اقول دقرآن
او حدیث په خای استعماله پری او داسې استدال پری
نیول کپری چې ته به والی دغه اقول اسمانی وحی ده عام
خلک ددین سره دومره نا آشنا شویدی چې دیوه مثل او قرآن
ترمنح یا دیوه شعر او حدیث ترمنح یا د فقهاؤ د اقول او
نصوصو ترمنح هېچ تمیز نشته بلکې که چهر ته یو چاته په دینی
مسئله کبې یو قرآنی ایت یا نبوی حدیث بیان شي نو هغه
به سمدستی ددې په مقابله کبې دیوه عالم قول یا د
عبدالرحمن بابا یو شعر پېش کړی . عوام خو لاشه چې
د پبر علماء مونږ داسې لیدلی دي چې کله ورته یو حدیث وویل
شي نو هغه په دېر غضب سره د حدیث د نه منلو پاره
د خلکو اراء او اقول وړاندې کړي نومونږ حیران یو
چې دوی پدې نه پوهېږي چې د نص په مقابله کبې نورخه
دلیل نشی کېدای او که سره د پوهې داسې کوي :

فان كنت لاتدری فتلك مصیبة

وان كنت تدري فالمصیبة أعظم

که نه پوهېږي او داسې کوی نو دا هم یو مصیبت دی او که
پوهېږي او سره د پوهې داسې کوي نو بیا خود پربلوی مصیبت

د تقلید لغوي معنی :

تقلید د تفعیل د باب تحتہ مصدر دی اود *قلادة* د مادي تحتہ اخیستل شویدی ، قلادة هغه غاړه که اوغړ وندي ته ویل کېږي چې د ځناورو او چار پایانو پر غاړه کېږي اچول کېږي نو تقلید په لغت کېږي غړ وندي پر غاړه کېږي اچولو ته وایي لکه د حدیثو پر کتابونو کېږي *باب تقلید الغنم* یا *تقلید الابل* راځي یعنې د حج پر مناسکو کېږي هغه د هدیی خاړوي پر غاړه کېږي غاړه که اچول اوغړ وندي اچول .

د تقلید اصطلاحي معنی :

تقلید په اصطلاح کېږي دیو چا خبره بې دلیل له منلو ته وایي ، لکه چې امام ابن القیم د تقلید اصطلاحي معنی داسی را نقلوي *التقلید معناه فی الشرع الرجوع إلى قول لاجحة لقائله علیه وذلك ممنوع منه فی الشریعة والإتباع ما ثبت علیه

حجة " . اعلام الموقعین ج-٢ ص ١٧١

د تقلید معنی په اصطلاح کښې دا ده چې یو داسې قول او خبرې ته رجوع کول دي چې دهغه ویونکی ته پرې دلیل نه وی او دا په شریعت کښې منع دی او اتباع دی ته وایې چې دلیل پرې ثابت وی» ملا علی قاری حنفی په خپل کتاب شرح قصیدة امالی ص ٣٤ کښې لیکي .

«والتقلید قبول قول الغير بلا دلیل فکانه لقبوله جعله قلادة فی عنقه»

«تقلید د بل چا خبره منل دی بی دلیل، نو دا ددی د قبول له کبله داسې شو لکه دا خبره یې یوه غاړه کی او غرونډې کړ او په خپله غاړه کښې یې واچاوه»
 همدارنگه مسلم الثبوت کښې راځي:
 «التقلید العمل بقول الغير من غیر حجة»

«تقلید د بل چا په خبره یې دلیل عمل کول دی»
 مختصر ابن حاجب د تقلید معنی داسې کوي:

«التقلید العمل بقول غیرک من غیر حجة - مختصر ابن حاجب ٢٣١»
 تقلید دی ته وایې چې ته د بل چا په خبره یې دلیل عمل وکړې .
 همدارنگه .

تقلید ته علم نه ویل کېږي او مقلد ته عالم نه ویل کېږي

لکه چي امام ابن قيم رحمه الله دعلمانؤنخه دا قول را نقلوي :

« أجمع الناس على أن المقلد ليس معدو دأ من اهل العلم
 وأن العلم معرفة الحق بدليله ». اعلام الموقعين ص ٧١

«خلکو پدي اجماع کريده چي مقلد په علماؤ کښي نه شمېرل
 کېږي العلم د حق معرفت دی په خپل دليل باندی .»

په قرآن کریم کښي داسې آیتونه ډېر زیات دي چې علماء په
 هغې باندې د تقلید په رد کښي استدلال کوي :

الله تعالی فرمائي : اتخذوا احبارهم ورهبانهم ارباباً
 من دون الله . . . . . الآية * (التوبه - ٣١ -)

ډوی (مشركانو) خپل علماء او پيران په ربوبیت نیولی
 دالله نه سوا ۲ -

دغه آیت چې کله عدی بن حاتم در رسول الله صلی الله علیه و آله و سلم خنجه
 واوړېده نو ددې په تفسیر کښي یې در رسول الله صلی الله علیه و آله و سلم
 خنجه پوښتنه وکړه چې مونږ خو یې عبادت ندی کړی
 نو رسول الله صلی الله علیه و آله و سلم ورته وفرمایل :

« أليس يرمون ما احل الله فتحرمونه ويحلون ما حرم الله
 فتحلونہ »

ایا داسې نه وو چې هغوی به هغه خه حرام کړل چې الله
 حلال کړي وو نو تا سوبه حرام کښل او هغوی به هغه خه حلال

ڪرڻ چي الله حرام ڪري ۽ نون تاسو به حلال ڪين ٿا؟
 عدی بن حاتم وويل چي همدا سي وه نور سول الله صلي
 الله عليه وسلم ورته وويل :

«فتلك عبادتهم» - «همدا د هفوى عبادت و» -

سواه احمد والترمذى .

نودى نه معلومه شوه چي يهود او نصاراؤ د خپلو علماؤ
 بي دليله تقليد ڪري ۽ او همدغه تقليد شرك دى او
 كوم مقلد چي د چا تقليد ڪوى هغه بي په ربوبيت ونيوه .
 او الله تعالى فرمايئ :

وَكَذَلِكَ مَا أَرْسَلْنَا مِنْ قَبْلِكَ فِي قَرْيَةٍ مِنْ نَذِيرٍ الْأَقَالِ
 مُتْرَفُوها إِنَّا وَجَدْنَا آبَاءَنَا عَلَىٰ أُمَّةٍ وَإِنَّا عَلَىٰ آثَارِهِمْ
 مُّقْتَدُونَ ۝ سورة زخرف ۲۳ -

« او همدارنگه مونږ تا نه مخڪنبي په هنج يوه ڪلى ڪنبي ويرونكي
 ندى لڀي مگر هغو عياشوخلڪو ويل چي مونږ خپل پلارن
 په يوه دين موندلى دى او مونږ دهغو د قدمونو پسپي اقتدا
 ڪوون » او د پلارنوتا بعداري بي بي دليله دوحى په
 مقابل ڪنبي ڪوله -

او الله تعالى فرمايئ :

إِذْ تَبَرَأَ الَّذِينَ اتَّبَعُوا مِنَ الَّذِينَ اتَّبَعُوا وَمَا وَالْعَذَابِ

وَتَقَطَّعَتْ بِهِمُ الْأَسْبَابَ . وَقَالَ الَّذِينَ التَّبِعُوا لَوْلَا
 لَنَا كَرَّةٌ فَنَتَّبَرُ مِنْهُمْ كَمَا تَبَرَّأْنَا كَذَلِكَ يُرِيهِمُ اللَّهُ
 أَعْمَالَهُمْ حَسْرَاتٍ عَلَيْهِمْ وَمَا هُمْ بِخَارِجِينَ مِنَ النَّارِ

سورة البقرة ١٦٦ - ١٦٧ -

ڪله ڇي بيزار شي هغه ڪسان ڇي تا بعداري يي شوي
 ده د هغو ڪسانو نه ڇي ددوي تا بعداري يي ڪرپيده او عذاب
 وگوري او تولى وسيلي پري ختمى شي. او هغه ڪسان به
 وائي ڇي د نورو تا بعداري يي ڪرپيده ڪاش ڇي مونڙ يوخل
 دنيا ته واپس شوي واي نو ددوي (مشرانو) ختبه به داسي
 بيزار شولڪه ڇي مونڙ نه بيزار شوي دي همدارنگه الله
 دوي ته خپل عملونه ورنباي ڇي په دوي باندي به افسوس
 وي او دوي به دا ورخته نه وڃي» -

او الله تعالى فرمائي:

وَإِنَّا قِيلَ لَهُمْ تَعَالَوْا إِلَى مَا نُنزِلُ اللَّهُ وَآلِى الرَّسُولِ قَالُوا
 حَسْبُنَا مَا وَجَدْنَا عَلَيْهِ آبَائُنَا أَوْلُو كَانُوا آبَائَهُمْ لِأ
 يَعْلَمُونَ شَيْئًا وَلَا يَهْتَدُونَ،

سورة المائدة - ١٠٤ -

اوڪه ڇي دوي ته وويل شي ڇي راشي هغه ڪتاب ته
 ڇي الله را لڀيلى اورسول ته نو وائي ڇي مونڙ نه هغه خه

بس دی چھی خیل پلاران موپرې موندلی دی۔ اگرکه ددوی
پلاران په هېچ شی نه پوهېږي او نه په هدایت دی،»

او الله تعالی فرمایو:

وَقَالُوا رَبَّنَا إِنَّا أُلْعُنَا سَادَتَنَا وَكِبْرَانَنَا فَأَضَلُّونَا السَّبِيلًا

سورة الاحزاب ۶۷

او وبه وایې چې ای سربه مونږ دخپلو سردارانو او
لویانو منلی و نو مونږ تخه یې سمه لاره ورکه کړیوه»

علامه شنقیطی ددی ایت لاندې لیکي:

ومثل هذا في القرآن كثير من ذم تقليد الآباء والرؤساء
وقد احتج العلماء بهذه الآيات في ابطال التقليد ولم
يمنعهم كفر اولئك من الاحتجاج بها لأن التشبيه لم يقع من
جهة كفر احد هما وإيمان الآخر وإنما وقع التشبيه بين

التقليديين بغير حجة للمقلد كما لو قلد رجل مكفراً وقد آخى
فأذنب وقلد آخر فمسألة دنياه فأخطأ وجهها كان كل واحد

ملوماً على التقليد بغير حجة *

تفسير اضواء البيان ۲۹۱
۱-۲

پدې ډول دپلرونو او مشرانو دتقليد بدي په قرآن

کریم کښی ډېره زیاته ده .

دتقليد په باطلولو علماؤ پدې آیتونو دلیل نیولی دی او

دهغه مخکینوکفر علماء پدی ایتونو د دلیل نیولو تخه ندی منعه
کړي حکمې تشبیه پدی کبني ندۍ چې یوکافر او بل
مسلمان دی بلکې تشبیه دهغه مقلدینو په منع کبني واقع
شو پدې چې دخپل مشر بی دلیل منل کوي ، او داداسی ده لکه
یوسری تقلید و کړي نو کافر شي بل تقلید و کړي
گناهکار شي او بل د دنیا په کار کبني تقلید و کړي نو هغه د
صحيح طریقې تخه خطاشی نو دا هر یو په بی دلیل تقلید
باندي ملامت دی .

تقلید کله شروع شو

رسول الله ﷺ چي کومو پېر پو ته خير القرون ويلي
دی یعنی په اولنيو دري پېر پو کښي تقلید هېڅ وجود نه لاره
بلکې ديني مسائل به د قرآن او احاديثو څخه زده کېدل او په
هغې به عمل کېد، د کوم عالم څخه به چې چا د کومې مسئلې په
هکله پوښتنه وکړه نو هغه به د کتاب الله، اوسنة الرسول
(قرآن او حديث) په استدلال جواب ورکاوه او د خلکو
رأيو پسې تلل نه و .
محدث دهلوي شاه ولي الله ؒ وايي :

ما علم ان الناس كانوا قبل المائة الرابعة غير مجتمعين على
التقليد الخالص لمذهب واحد يعينه

حجة الله البالغة ص ۳۴۱

"پوه شه چې د څلورمې صدۍ نه مخکښي خلک د يوه
خاص مذهب په تقليد باندې نه ووراپول شوي ."

همدارنگه شاه ولی الله په خپله رساله الانصاف ^{میک}
کښي ليکي :

« علم أن الناس في المائة الأولى والثانية غير مجتمعين
على التقليد لمذهب واحد بعينه . »

پوه شه چې په اوله او دوهمه هجري پېړۍ کښي خلک
ديوه شخص په تقليد راټول نه وو . »

شيخ خجندی وايي :

فالسلف لا يعرفون ذلك وكانوا لا يقلدون إلا صاحب
الشرع ^{صلی الله علیه وسلم} وقد صرح اجماع الصحابة ^د
التابعين ^{التابعين} و تابعيهم باحسان من السلف الصالحين على المنع من
أن يقصد انسان إلى قول بعينه فمن اخذ بجميع اقوال
أبي حنيفة او جميع أقوال مالك او اقوال الشافعي او جميع
أقوال أحمد او غيرهم ولم يعتمد على ما جاء في الكتاب
والسنة فقد خالف اجماع الامة كلها واتبع غير سبيل

المؤمنين . » هدية السلطان ^{صلى}

سلف صالحين دا تقليد نه پېژني او د صاحب الشرع يعني رسول
الله ^{صلی الله علیه وسلم} حجة غير د بل چا تقليدي نه کاوه او د سلف صالحينو
يعني صحابه و تابعينو او تبع تابعينو اجماع صحيح ثابتته ده چې
هغوی دا کار منع کاوه چې يوانسان يواحي د يوه شخص قول

پسی روان وی نو چاچی د ابو حنیفه ټول اقوال واخیستل
 یایې د مالک ټول اقوال واخیستل یایې د شافعی ټول
 اقوال واخیستل، یایې د احمد ټول اقوال واخیستل او یایې
 د بل چا ټول اقوال واخیستل او په هغو احکامو یې اعتمادونه
 کړ چې په کتاب او سنت (قرآن او حدیثو) کښې راغلي
 دي. نو دغه شخص د ټول امت د اجماع څخه مخالفت وکړ
 او د مؤمنانو نه پرته د بلې لارې تابعداري یې وکړه.

علامه نجندی لیکي:

وهذه المذاهب أمور مبتدعة حدثت بعد القرون الثلاثة.

هدیت السلطان صل

او دا مذاهب د بدعت کارونه دي چې د درې صدیو

د پیړیو (څخه وروسته پېدا شوي دي.

امام ابن قیم رحمه الله د تقلید او مقلدینو په هکله

داسې وایي:

وانما حدثت هذه البدعة في القرن الرابع المذموم

على لسان رسول الله صلى الله عليه وسلم، فالمقلدون لم يتبعوا

في جميع ما قالوه يبيحون به الفروج والدماء والاموال ويمرؤن

ولا يدرون اذلك صواب ام خطأ على خطر عظيم ولهم

بين يدي الله موقف شديد يعلم فيه من قال على الله ما لا

يعلم انه لم يكن على شيء .

اعلام الموقعين ص ۱۸۹

داد تقليد بدعت خلورمی صدی چي رسول الله صلی الله علیه وسلم ورته بده پېړی ویلی د دی څخه وروسته پېدا شوی نومقلدین دخپلو مشرانو په ټولو اقوالو فزجونو (د بحثو عورتونو) او ویني او مالونه روا کوی، او ناروا کوی او پدې نه پوهېږي چي دا خبره صحیح ده او که خطا ده. او دوی په دی کارونو سره په یو لوی خطر کېږي واقع شوی دی. او دوی لپاره د الله په مخ کېږي ډېر سخت مقام دی چا چې په الله هغه څه ویل چې پرې نه پوهېده بیا به په دی پوره شي چې مونږ په هېڅ دلیل نه و .

علامه شنقیطی په خپل تفسیر اضواء البیان کېږي لیکي:

فتقلید العالم المعین من بدع القرن الرابع ومن یدعی

خلاف ذلك فلیعین لنا رجلاً واحداً من القرون الثلاثة الاول التزم مذهب رجل واحد معین ولن یستطیع ذلك أبداً لأنه لم یقع البتة .

تفسیر اضواء البیان ص ۴۸۸-۴۸۹

دیوه معلوم او ټاکلی عالم تقلید کول دخلورم قرن

د بدعاتو څخه دى او كه څوك د دى خلاف دعوه لري نوموتې ته دى د دى اولنيو هجرې پيړيو نه يو سرې راپه كوته كړې چې هغه د يوه ټاكلې سرې د مذهب تقليد په ځان لاندې كړې وى، او دا كار هېڅكله نه شي كولى ځكه چې داسې هېڅ شوى نه دى».

همدارنگه نور ډېر زيات علماء ليكي چې تقليد يو بدعت دى چې د څېرالقرون څخه وروسته پېدا شوى دى نوزه دهغه مقلدينو څخه پوښتنه كوم چې هغوى دين په څلورؤ مذهبونو كېنې محصور او محدود كېنې او د يوه تا بعدارې اسلام كېنې بلكې د اوسني زمانې ځينو مقلدينو دا هم ليكلي دي چې «بى مذهب ډله مسلمان كېداى شي» نو زه ورته وايم چې د دغه مذهبونو د پېدا كېدو نه مخكېنې او د رسول الله صلى الله عليه وسلم د وفات نه وروسته خلك د چا په مذهب ؤ؟ آيا هغوى مسلمانان ؤ او كه نه صحابه كرام، تابعين او تبع تابعين د چا په مذهب ؤ آيا هغوى مسلمانان ؤ او كه نه؟ آيا هغه امام چې ته يې تقليد كوى هغه د چا په مذهب ؤ؟ دهغه پلار د چا په مذهب ؤ ايا دغه ستا امام او دهغه پلار مسلمانان ؤ او كه نه؟ كه د دى ټولو سوالونو ځواب دا وى چې دغه خلك

ٻول مسلمانان ۽ نوبيا تا دغه فتوىٰ په كوم دليل او كوم
 جرأت سره په دغه ټولو مخڪنيو او وروستنيو خلكو
 ولگوله ايا د الله نه نه ويريږي؟ ايا په قبر كښي به تا
 څخه دا پوښتنه كېږي چې ته دچا په مذهب وي ايا د
 قيامت په ورځ به تاڅخه دا پوښتنه كېږي چې تا ولي د
 فلاني امام خبره نه وه منلي؟ او كه تاڅخه به دا پوښتنه
 كېږي چې ايا تا د الله تعالىٰ او دهغه در رسول صلي الله عليه
 وسلم خبره منلي وه او كه نه؟ - ضرور به داسي يوه ورځ
 راځي چې ته اوستا پخپل نور ډېر رانده مقلدين به د الله
 په مخ كښي ولاړ وي او الله تعالىٰ به در ته وايي چې په
 كوم دليل دي حلال او حرام جوړ كړي؟ په كوم دليل
 دي د يوه غېر معصوم خبره منلي وه؟ او په كوم دليل
 دي دغه غېر معصوم در بوبيت او رسالت در چې ته
 رسولاي و؟ ولي دي زما در لېږل شوي رسول خبره
 نه وه منلي؟ ايا ما ته نه و ويلى چې: **مَا آتَاكُمُ الرَّسُولُ**
فَخُذُوهُ وَمَا نَهَاكُمُ عَنْهُ فَانْتَهُوا «ايا ما تا سوته نه و ويلى
 چې» **لَقَدْ كَانَ لَكُمْ فِي رَسُولِ اللَّهِ أُسْوَةٌ حَسَنَةٌ** .
 نوراشه اى مقلده اوس دي وخت دي الله څخه دخپلو
 تېرو اعمالو مغفرت وغواړه او په اخلاص سره توبه وباسه

اویواخی د الله تعالی کتا اود هغه درالپهزی شوی اخری رسول
 محمد صلی الله علیه و آله د احادیثو پیروی و کړه اود فلان او
 فلان خبری پرې ده د هغه ورغی څخه مخکینی د ځان د خلاصون
 په فکر کینی شه چې هلته به بیانه دنیا ته راتلل وي او نه به بیا
 پینهمانی څخه فائده لري .

امام ابن قیم الجوزیة په خپل کتاب اعلام
 الموقعین کینی د څلورمی صدی په هکله داسې وایي:
 «وكان دين الله سبحانه وتعالى أجل في صدورهم، و
 اعظم في نفوسهم، من ان يقدموا عليه رأياً او معقولاً
 او تقليداً او قياساً» .

اعلام الموقعین ص ۱۱

دهغو په سینو کینی د الله تعالی د دین دی نه چېر
 لور مقام و او دهغوی په زړونو کینی د دې نه چېر لوی
 و چې په دې دین باندې رایه، عقلی امور، تقلید او یا
 قیاس مخکینی کړي .

نود دی نه معلومه شوه چې تر څلورمی صدی پورې
 تقلید نه و بلکه امام ابن قیم د څلورمی صدی د علماؤ د
 اتباعو د اولنی پر اړه په هکله هم داسې وایي:

« زاهدین فی التعصب للرجال واقنین مع الحجة والاستدلال

يسیرون مع الحق آین سارت رکاشید «اعلام الموقعین ص ۱۱۱»
«هغوی د سر و لپاره د مذهبی تعصب شخه حان ساته
او د حجت او دلیل سره ولاړ و د حق سپر لجه برچی هرخوا
ته روانی وی هغوی به هماغه لور ته تلل»
یعنی دا به یې نه ویل چې زما امام او مقتدا داسې
ویلی دی نوزه به همدا منم او د بل چا به نه منم اگر
چې د بل چا خبره د حجت او دلیل په اساس حق
وی بلکه هر چا به چې ورته حق وویل هغه به یې منل
داسې نه و لکه زموږ د زمانې مقلدین چې حق ورته خرگنده
شي او خپله پرې هم اعتراف وکړی لکن مذهبی تعصب پرې
دومره غالب وی چې هغه حقه خبره نه منی او هغه د مذهب
خبره یې ټینګه کړی وی. د مثال په توګه به زه تاسو
ته د حنفی مذهب د یوه متعصب مقلد خبره را نقل کړم:
محمود حسن بن ذوالفقار علی الديویندی په ترمذی
باندې تقریر لیکلی دی په هغه کښې یوه مسئله داده چې:
عبدالله بن عمر وائی رسول الله صلی الله علیه وسلم
فرمایلی دي:
«البيعان بالخيار ما لم يتفرقا» رواه البخاری ومسلم و ابو
داؤد والترمذی واللفظ له.

« اخیستونکی او خرڅونکی ترهغه پوره څیار لري چې تر
خو جلا شوی نه وی.»

پدې کښې اختلاف دی امام احمد، امام شافعی او عام
محدثین وایې چې د دی تفرق څخه مراد تفرق بالأبدان دی
یعنې بايع او مشتري ترهغه پوره اختیار لري ترڅو
چې د هغه ځای څخه تللی نه وی. او ابوحنيفة وایې د دې
تفرق څخه مراد تفرق بالكلام دی یعنی کله چې بايع وویل
چې ما په تا خرڅ کړې او مشتري وویل چې ما اخیستی نو
بیا اختیار نه لري.

د دې حدیث راوی عبداللہ بن عمر رضی اللہ عنہما
د عمل څخه د محدثینو د مذهب تائید کړې ځکه چې هغه
په کله څه شی واخیست او یا به یې خرڅ کړ نو هغه ځای
څخه به روان شو د دی لپاره چې بیع واجب شی لکه دا عمل
یې امام ترمذی په ۳۳۶ کښې ذکر کړې دی. همدارنگه نور
د پرزیات احادیث په دی دلالت کوی چې مراد د تفرق
څخه تفرق بالأبدان دی. او عجیبه خبره خودا ده چې
دا حنافو دا مذهب دی چې راوی کله د روایت څخه خلاف
و کړې نو د هغه راوی به عمل اخیستل کړې. او راوی
چې د کوم حدیث روایت کړې دی هغه به پرېښودل کړې

او دا اصل هم غلط دی حُکمه چي مونږ د رسول الله صلی
الله علیه وسلم په اتباع مأمور یو نه د بل چا په اتباع.

او د همدی فاسد اصل په اساس احنافو د پيرو

زیاتو احادیثو خلاف کړي دی چي د هغی ذکر اوس
د بحث تخفه مونږ لیری کوی.

لکن د دی سره سره هم پدې حُای کښي احنافو
د مذکور حدیث او د عبد الله بن عمر رضی الله عنهما د عمل

خلاف کړي دی. نو محمود حسن دیوبندی پدې

حدیث باندې د پېر بحث نه وروسته داسې لیکي:

«فالحاصل ان مسألة الخیار من مهمات المسائل و

خالف أبو حنیفة فیة الجمهور وکثیراً من الناس من

المتقدمین والمتأخرین صنفوا رسائل فی تردید هذیه

فی هذه المسئلة ورجح مولانا شاه ولی الله المحدث دهلوی

قدس سره فی رسائل مذهب الشافعی من جهة الأحادیث

والنصوص وكذلك قال شیخنا مد ظله یترجح مذهب وقال

:الحق والإنصاف ان الترجیح للشافعی فی هذه المسألة

ونحن مقلدون یجب علینا تقلید امامنا ابی حنیفة». تقریر

الترمذی - لمحمود حسن دیوبندی ص ٣٥ مل ٣٦ «حاصل

دا دی چي د خیار مسئلة د پيرو مهمو مسائلو تخفه ده

او ابوحنيفه پدي كښې ذ جمهور ورو علماء او د مخكنيو او
 وروستنيو ډېرو خلکو خلاف كړې او پدي مسئله كښې
 مخكنيو او وروستنيو ډېرو علماء او د ابوحنيفه د مذهب
 په خلاف او ترديد كښې ډېرې رسالې ليكې دي. او محدث
 دهلوي شاه ولي الله هم پخپلو رسالو كښې د احاديثو او
 نصوصوله امله د شافعي مذهب ته ترجيح وركړې. او هدايگه
 نومونې استاذ هم ويلى دي چې د شافعي مذهب صحيح دي
 او ويلى يې دي چې حق او انصاف دا دي چې پدي مسئله
 كښې ترجيح د شافعي طرفته ده. لکن مونږ مقلدين يو او
 مونږ باندې د خپل امام تقليد واجب دي..»

نو دا څومره د افسوس خبره ده چې يو سړي

احاديث او نصوص، حق او انصاف پرېږدي
 او د مذهب پسې مخي که دارنگه تقليد شرک نه وي نو اخر شرک
 به څه وي..

او ددي تقليد د مرض سبب او علت دا دي چې د
 قرآن او حديثو څخه دغه علماءو خلك ليري كړي دي د فقهاؤ
 اقوال او ديونان فلسفي يې دين كښې او قرآن او حديث
 يې شاته غورځولي نو همدسې علماءو ته يو حق پرست عالم
 داسې وايي:

ايها علماء الهند طال بقاءكم
وزال بفضل الله عنكم بلاءكم
رجوتم بعلم العقل فوزسعادة
وأخشى عليكم ان يخيب رجاكم
فلا في تصانيف الاثير هداية
ولا في اسارات ابن سينا شفاءكم
ولا طلعت شمس الهدى من مطامعكم
فأوراقها ديجوركم لاضياءكم
ولا كان شرح الصدر للصدر شاهجا
بل ازاد منه في الصدر صلاءكم
وبازغة لاضوء قبيها اذا بدت
واظلم منها كالليالي ذكاءكم
وسلمكم مما يفيد تسفلا
ليس به نحو العلى ارتقاءكم
فما علمكم يوم المعاد بنافع
فيا ويلى ما ذا يكون جزاءكم
أخذتم علوم الكفر شرعاً كأنما
فلاسفة اليونان هم انبياءكم

مرضتم قزدنتم علة فوق علة

تداووا بعلم الشرع فهدودواكم

صباح حدیث المصطفیٰ وحسانه

شفاء عجیب فلیزل منه داءكم

ترجمه:

ای دهند علماءؤ د دهر ونخته پورې ژوندی اوسې
اود الله په فضل دی تاسو نه ستاسو بیماری لیری شي
د عقل په علم باندي داخرت د نيك بختی امید لری، او
ویرېږم چې ستاسو دا امید به برباد شي، نه دا شیر په
تصانیفو کبني هدایت شتر، اونه دابن سینا په بنديخانو
کبني، دهدایت لمر د مطالعو څخه نه دی ختلی، ددی
کتابونو پانې تالپاره تیاری دی اورنا نده، ل صدر شرحی
کبني د سینی پراخی نشته، بلکی ستاسو سینو کبني له
دی نور هم درد زیات شو، کله چې دا کتابونه د شمس باز^ه
بنکاره شي نو هېڅ رنا پکبني نه وی، اودری نه هم د شپې
غوندي ستاسو ذکاء زیاته تیاره ده، اوسلم کتاب نور
هم را ښکته کول کوی، او پورته خواته تاسو نشی پورته
کولای، نو د قیامت په ورځ دا ستاسو علم تاسو تر هېڅ

فائده ندرستوي، توهای افسوس چي ستا سو به خه جزاء
وي، تاسو د کفر علومونه شرعه جوړه کړي ده، داسې
ښکاري نکه چي ديونان فلاسفه ستا سو انبيا وي.»

تاسو نا جوړه شوي ياست او مرضوډموډ پر شوي دي، نو
د شرعي پيه علم د واء وکړي چي دا ستا سو دارو دي
د رسول (الله صلي الله عليه وسلم صحيح او يا حسن احاديث
يوه عجيبه شفا ده نو پر همدې دي ستا سو مرض ليري
شي.

خه عجيبه دارو يي روحي بيمارانوته وښودل نور اچي
اي د شرک، تقليد او بدعت بيمارانو په قرآن او حديثو باندې
د خپلو روحي امراضو دارو وکړي.

د تقلید رد د سلف صالحینو څلور واما مانو

اونور د امت علماء د اقوالوپه تأیید

ټولو سلف صالحینو، څلور و مشهور واما مانو او داسلامي
 امت نامتو علماء د تقلید رد کړی دی چې د هغوی ځینی
 لقوال به د نمونی په شکل زه لوستونکو ته را نقل کړم.
 په یوه روایت کښی راځی:

عن ابن عباس قل لیس منا أحد الا یؤخذ من قوله ویبع
 غیر النبی صلی الله علیه وسلم. رواه احمد
 د عبد الله بن عباس رضی الله عنه نه روایت دی هغه وایي
 چې زموږ نه هېڅ یوکس نشته مگر د هغه څینی خبره به اخیستل
 کړی او ځینی به پری بنوول کړی غیر د نبی کریم صلی الله
 علیه وسلم څخه» -

همدارنگه

عبد الله بن مسعود رضی الله عنه وایي:

لا یقلدن أحدکم دینه رجلاً ان آمن آمن وان کفر کفرانہ
 لا أسوة فی الشر « اعلام الموقعین ١٧٦ تفسیر اضواء البیان ٤٩٤
 ستاسو یوکس دی په دین کښی دیوه سره څخه تقلید

نه کوی چي که هغه ايمان را ورا نو دا هم ايمان را وری
او که هغه کافر شو دا هم کافر کهری چکه چي په

شرکی تا بعداری نشته هـ . شیخ الاسلام ابن تیمیة وائی:
وهؤلاء الأئمة الاربعة رضي الله عنهم قد نهوا الناس عن تقليد من في كل ما يقولونه

بمجموع فتاوى مالك - دغه خلورا امامانو دي چي خلك يې د دوی په هره
خبره کيني د تقليد مخه منع کړی دی « -
امام ابن قيم وائی :-

وقد نهى الأئمة الاربعة عن تقليد هم و ذموا من أخذ
اقوالهم بغير حجة « اعلام الموقعين ١٨١ - ١٧٧

خلورو امامانو (ابو حنيفة ، مالك ، شافعي او احمد)
د خپل تقليد مخه خلك منع كړی دی او چا چې د
هغوی اقوال يې دليله واخيستل هغه نه امامانو بډ
ويلی دی « -

علامه شنقيطي وائی :

اعلم أن الأئمة الاربعة رحمهم الله متفقون على منع
تقليد هم التقليد الاعمى الذى يتعصب له من يدعون
انهم اتباعهم ولو كانوا أتباعهم حقاً لما خالفوهم
في تقليد هم الذى منعوا منه ونهوا عنه «

تفسير اضواء البيان ٥٣٩ - ٧

۰ پوءِ شه جي ڳالھ ۾ امامان رحمهم الله دهغوي دتقليد
 ۾ منع متفق دي ۽ اسي رهند تقليد جي ڳالھ ۾ هغه متعصبين
 خلك يي ڪوي او دا دعوه لري جي مونڙ ۾ ددي امامانو
 تابعدار يو، نو ڪه دوي دهغه امامانو ۾ حقه تابعدار
 وای دوي به دهغوي اسي خلاف نه وکري ڇپ
 هغوي تقليد منع ڪري دي او دوي يي تقليد ڪوي ۰
 امام ابو حنيفه واي:

لاينبغي لمن لم يعرف دليلى ان يفتي بكلامى

حجة الله البالغة ۳۳۱ .

۰ ڇا ته دامناسب ندي جي نه ما دليل يي نه وي پيڙند
 او نه ما به خبره فتويٰ وركري ۰

نو اوسني حنفيان دامام ابو حنيفه ددي قول نه
 مخالف دي ڪه ڇپ دهغه دلائل ورتي به ديرو ٿايو
 ڪنهي معلوم نه وي او دهغه ۾ مذهب فتويٰ وركري ۰
 امام ابو حنيفه واي:

اذا قلت قولاً وكتاب الله يخالفه فاتركوا قولي لكتاب
 الله .

ڪله جي ما ڪه خبره وڪري او دالله دڪتاب نه مخالفه
 وه نو نه ما خبره دالله ڪتاب لپاره پر به دي ۰

چا ورتته وويل كه د رسول الله صلى الله عليه وسلم قول
بي مخالف ؤ ؟

هغه وويل :

«اتركوا قولى لخبر الرسول صلى الله عليه وسلم .

» زما خبره د رسول الله صلى الله عليه وسلم د حديث

لپاره هم پرېږدى .

چا ورتته وويل : كه د صحابه ؤ قول بي مخالف ؤ .

هغه وويل :

«اتركوا قولى لقول الصحابة . فتح المجيد عندك هدية السلطان

زما قول د صحابه ؤ قول لپاره هم پرېږدى .»

او دهغه حنفيانو په حال زيات افسوس دى چې صحيح

حديث ورتته ورسپړي خوبيا هم د امام ابوحنيفه

خبره نه پرېږدي هغه ورتته وايي چې ما پرېږدى او

دوى وايي چې نه مونږ به تا نه پرېږدو .

امام ابوحنيفه وايي :

«إياكم والقول فى دين الله تعالى بالرأى وعلیکم بإتباع

السنة فمن خرج عنها ضل »

الميزان الكبرى للشعراني ص ٨٥

«تاسو ځان وساتئ د الله تعالى په دين كښې د رأيي نه

اوتاسو هرو مرو د سننو اتباع و ڪري اوڻوڪ جي دستو
خڙو وٽ گمراه شو .

امام مالڪ وائي :

ما منا الاراد و مردود عليه ، الا صاحب هذا القبر

صلى الله عليه وسلم ، فتح المجيد ص ۷۰

زمونڙ نه هينچ يوڪس نشته مگر هغه باندې خيله

خبره ٻيڙ ته واپس ڪپري اونه منل ڪپري غير د

ددى قبر والانه يعنى دنى ڪريم صلى الله عليه وسلم قبر

تري اشارو وڪره ۶ -

امام مالڪ وائي :

انما انابشر اخطى وأصيب فانظروا في رأيي فكل ما

وافق الكتاب والسنة فخذوه وكل ما لم يوافق

الكتاب والسنة فاتركوه» تفسير اضواء البيان ص ۷۰-۷۱

» بي شڪه نه بشريم ڪله خطا ڪپريم او ڪله

حق ته رسپريم نوز ما را به وگوري نه ما هره را به

چي دقرآن اوحديشوسره موافقه وه نو وائي خلى

او ڪومه چي دقرآن اوحديشوسره هوافقه نه وه نو

پوي يي ٻدي» -

امام شافعي » وائي :

مثل الذي يطلب العلم بلا حجة كمثل حاطب ليل يحمل
حزمة حطب وفيه افعى تلدغه وهو لا يدري».

اعلام الموقعين ص ۱۸۱
۳-۲

« دهغه چا مثال چي د پې د ليله علم طلب كوي د
هغه چا په شان دي چي د شپې خاشاك لټولوي يوه
كيدى لټواخلي او په هغې كښې ماروي هغه يې
وچيچي او دا پرې نه پوهيږي».

همدارنگه وايي:

اذا صح الحديث فهو مذهبي» تفسير انشاء البيان ص ۱۸۵
۷-۳
«كله چي حديث صحيح ثابت شو نو همدارنگه مذهب دي».

همدارنگه امام شافعي وايي:

«أجمع المسلمون على ان من استبانته سنة رسول الله
صلى الله عليه وسلم لم يكن له ان يدعها لقول احد من

الناس» . اعلام الموقعين لابن القيم ص ۲۰۰

مسلمانانو پدې اجماع كړې ده چي چاته د رسول الله
صلى الله عليه وسلم سنت ښكاره شو نو هغه ته داروانده چي دغه
سنت په خلكو كښې د يو چا د قول له امله پرېږدي».

امام شافعي وايي:

«اذا صح الحديث بما يخالف قولى فاضربوا بقولى الحائط»

ولذا رأيت الحجة موضوعة على الطريق فهي قولى .

مجموع فتاوى ص ۱۱۱

“كله چي صحيح حديث راغی اوز ما دقول مخالف و نوز ما خبره
په دیوال وولئ اولکه چي تادلل و لید چي په لاره کبني اهنی و
نوه مدغه ز ما قول دی .”

امام احمد وائی :

“ لا تقلدنی ولا تقلد مالکاً ولا الثوری ولا الأوزاعی و
خدمن حیث أخذوا .”

وقال : “ من قلده فقه الرجل ان یقلد دینه الرجال .”

اعلام الموقعین ص ۱۸۴ . مجموع فتاوی ص ۱۱۴

دما تقلید هم مکوی اود مالک سفیان ثوری او اوزاعی
تقلید هم مکوی اود هغه های هغه دین واخله چي هغوی
اخیستی (قرآن او حدیث و هغه) او وائی چي دیوه سهری د
ناپوهی او فقاہت دکموالی هغه دا هم ده چي خیل دین دسریونه
تقلیدوی .”

امام احمد وائی :

عجبت لقوم عرفوا الإسناد وصحته ویذهبون الی رأی
سفیان والله تعالی یقول : “ فلیخذ الذین یخالفون عن

أمره أن تصيبهم فتنة أو يصيبهم عذاب أليم. أتدرى
ما الفتنة؟ الفتنة الشرك. لعله إذا رد بعض قوله أن
يقع في قلبه من الزيف فيهلك. فتح المجيد ص ۲

۴ زه هغه قوتنه تعجب ڪوم ڇي سند او دسند صحت
۵ ۶ پڙندلی دی او بیاد سفیان رأی پیسی ڄي او الله تعالیٰ فرمائی:
هو مرودی وو پر پری هغه کسان ڇي در رسول الله ﷺ
د طریق او حکم ڄڻ مخالفت ڪري ڇي دویتہ بہ فتنہ ورس پری
او یا بہ ورتہ دردناک عذاب ورس پری. آیاتہ پوه پری ڇي
فتنه خرسی دی؟ فتنه مشرک دی.

کپدای شی ڇي در رسول الله ﷺ ڄینی خبری رد ڪری
(قبولی او عملی ۾ نڪری) نودده یر زه کبئی به کوز والی پیدا
شی او هلاک به شی.

نودا هغه ڄلور امامان دي ڇي ددوی مقلدین ٿي پهر ڄڻ
کبئی تقلید ڪوي که صریح نص دقرآن کریم او صحیح حدیث
هم راشی او ددونی دامام خبره ددغه نص ڄڻ مخالفه وي نودوی
نص پر پری او دامام خبره اخلي او یا دامام نه د پرولاندی
خلکو خبره اخلي. لکڇي صاوي ویلی دي ڇي زمونڊ دامام
خبره دقرآن کریم یا حدیث او یا داجماع ڄڻ هم مخالفه وی نو
مونڊ به دادر پواره پر پری دو او دامام خبره به اخلو. نو همدغه

تقليد شرک دی اود همدی تقلید شخه مونزه خلور وارو
 امامانومنع کري يو . همدارنگه داسلامی امت نورو
 علماؤهم تقلید منع کريدی .

ابو عبد الله بن خواز منداد البصری وائی :

والتقليد في دين الله غير صحيح وكل من اوجب الدليل

عليك اتباع قوله فأنت متبعه والاتباع في الدين مسموع

والتقليد ممنوع * اعلام الموقعين ج ۱۷۸

دالله په دين کبني تقليد صحيح ندی او هر هغه شوک چي

په تاباندی دليل د (قرآن او حدیث) شخه دهغه د قول اتباع

لازمه کري نوته دهغه متبع في اتباع په دين کبني

رواده او تقليد منع دی . *

عبد الله بن معتمر وائی :

* لا فرق بين بهيمة تنقاد و انسان يقلد . *

تفسير اضواء البيان ج ۲۹۴ اعلام الموقعين ج ۳۶

* دهغه حيوان او چار پای په منج کبني چي پري پکبني وي

او شوک في راسنکارني اود هغه انسان چي تقليد کوي هېڅ

فرق نشته . *

ابن عبد البر دمزني قول داسی را نقلوي :

* يقال لمن حكم بالتقليد هل لك من حجة فيما حكمت به ؟

فبان قال نعم أبطل التقليد لأن الحجّة أوجبت ذلك عنده
لا التقليد . فبان قال حكمت به بغير حجة قيل له فلم
أرقت الدماء وأبجت الفروج وأتلفت الأموال وقد
حرم الله ذلك إلا بحجة . قال الله عزوجل (إن عندكم
من سلطان بهذا) أي من حجة بهذا .

تفسير اضواء البيان ص ٤٩٦

چاچی په تقلید یو حکم و کړ باید ورته وویل شي چې
ایا تلچې په خه شي حکم و کړخه دلیل در سره و ؟ که ئی
وویل چې: هو ! نو تقلید ئی باطل کړخه چې دلیل
دا حکم واجب کړنه تقلید . او که وئې وویل چې ما بی دلیل
حکم و کړ نو باید ورته وویل شي چې ولی دی (پدی بی دلیل
حکم) وینی توی کړی او فرجونه (بئخی) دی روا کړی
او مالونه دی لوت کړل حال دا چې دا کار الله تعالی بی دلیل
حرام کړی دی . الله فرمایلی دي : ایا تا سوسره پدی شه دلیل
شته .

علامه محمد بن اسماعیل الأمیر الیمانی وائی :

علام جعلتم ایها الناس دیننا   لأربعة لاشك في فضلهم عندی
هم علماء الدين شرقاً ومغرباً   ونور عيون الفضل والحق والزهد
ولكنهم كالناس ليس كلامهم   دليلاً ولا تقليد هم في غديجدي

ولازعوا حاشاهم أن قولهم . دليل فيستهدى به كل مستهدى
أي خلکو تا سوپه کوم دليل داز مونږ دین هغو څلور و
امامانو پوری تړلی دی چې زما په نزد د هغوی په فضیلت
کښی هېڅ شک نشته هغوی په مشرق او مغرب کښی د دین
علماء دی او د فضیلت ، حق او زهد دسترگور نهاده ، لکن
دوی هم دنور و خلکو غوندی دی چې د هغوی خبره دلیل
ندی او نډی تقلید سبا ورځی لپاره څه گټه لری او دی امامانو
دا هم نه دي ویلی چې زمونږ قول داسی دلیل دی چې هر څوک
پری هدایت مومي .

ملا علی القاری حنفی وائی :

لا یجب علی أحد من هذه الأمة أن یکون حنفياً أو مالکياً
أو شافعیاً أو حنبلیاً . . بحواله هداية السلطان ص ۱۰

پدی امت کښی هېچا باندي دالازم ندي چې یادی حنفی
وي او یادی مالکی وي او یادی حنبلی وي . .

د حنفی مذهب مشهور عالم ابن همام د حنفی فقهی په
اصولو التحریر ، کښی لیکي :

“ان التزام مذهب معين غير لازم علی الصحيح لان
التزامه غير ملزم اذ لا واجب إلا ما أوجبه الله ورسوله
ولم یوجب الله ولا رسوله علی احد من الناس أن یتمذهب

على مذهب مرجل من الأئمة فيقلده في دينه في كل ما
يأتى ويرى ون غيره .

حوالة هدية السلطان ص ۱۵

* صحیح خبره داده چي دیوه تا کلي مذهب لازم گنل
په خان باندي ضروري ندي حکم چي دالانزم گنل لانزم شوي
ندي حکم چي واجب نشسته مگر هغه چي الله تعالى واجب
کري وي اود الله تعالى رسول واجب کري وي، اودا
نه الله تعالى واجب کري اونه د هغه رسول چي يوشوک دی
دامت دیوه سري په مذهب وي او په دين کبني دی په هر خه
کبني د هغه تقليد کوي اود نور وسره چي خه وي هغه
دی پرېن دي .

علامه نجندی ليکي :

وما كفر غالب من كفر من الأولين والآخرين إلا بالتقليد
للأخبار والرهبان والمشايخ والآباء .

هدية السلطان ص ۱۵

* د مخکينو او وروستنيو تخه زيات خلک چي کافر شوي
دي هغوی دعلمانو، پيرانو، نشايخو او يلرونو په تقليد
کافر شوي ؤ .

نجندی بل حای کبني ليکي :

ولكن الأسف ألف أسف من المقلدين المتأخرين والمؤلفين
الذين سودوا الدفاتر وقد ظنهم الناس أنهم علماء
مجتهدون معصومون فهم قد الزموا الناس تقليد واحد
من الأئمة الأربعة ومذاهبهم المعروفة فبعد الإلتزام
حظوا بالأخذ والعمل بقول غيره كأنهم جعلوه نبيا مرسلًا
مطاعاً هدية السلطان ص ٩

دور وستنيو هغو مقلد ينوا مؤلفينو په هكله زرخله
انسوس دی چې کتابونه یې دک کرییدی او خلک پری گمان
کوي چې هغوی علماء او معصوم مجتهدین دي ځکه چې
دوی دخلور واما مانو تقلید او معلوم مذهبونه پربخلکو
لازم کرییدی او بیایي دنور و خلکو قول اخیستل او په
هغی عمل کولو څخه خلک ویرولي دي نو دا داسې شو
لکه چه دغه امام نه یې رالېږل شوی بنی جوړه کریوي چې
دهغه اطاعت کېږي .

همدارنگه علامه مخندي په خپله رساله هديه السلطان
کښی لیکي :

”وأما المذاهب فهي آراء أهل العلم وأفهامهم في بعض
المسائل واجتهاداتهم وهذه الآراء والاجتهادات والفهوم
لم يوجب الله تعالى ولا رسوله على أحد اتباعها، فإن فيها

الصواب والخطأ. ولا صواب خالصاً إلا ما ثبت عن رسول
 الله ﷺ، وكثيراً ما ذهب الأئمة إلى مسألة فبان
 لهم الحق في غيرها فرجعوا عنها *

هدية السلطان ص

دامنا هب د علما و رأيي او پرهينو مسائلو كيني دهغوى
 فهم او اجتهادونه دي اوددى را يو او اجتهادونوا پوهي
 تابعداري پرهچا باندې نه الله تعالى اونه دهغه رسول
 واجبه كر پده حكمتي پدي كيني حقه رسپدل هم
 شته او خطا كپدل هم شته او حقه رسپدل يواخي په
 هغوا حاد يثو كيني دي چي درسول الله ﷺ و شته ثابت
 شوي وي او د پرخلى امامان يوى مسالى خواته تللى دي او
 بيا ورته حق په بلخه كيني سبكاره شويدي نو دهغى
 مسالى نخزي رجوع كر پده *

بيا علامه مخندى ليكي :

* فدين الاسلام دين واحد لا مذاهب فيه ولا طرق
 يجب اتباعها الا طريق محمد ﷺ و هديه *

هدية السلطان ص

نو د اسلام دين يودى نه پكيني داسى مذهبونه شته
 اونه پكيني داسى طريقې چي دهغى تابعداري واجبه وي پرته

د محمد رسول الله صلى الله عليه وسلم د طريقي اولارى څخه .

شيخ الاسلام ابن تيمية واي :

’وليس لأحد أن ينصب للأمة شخصاً يدعو إلى طريقتة ويؤلى ويعادى عليها غير النبي صلى الله عليه وآله وينصب لهم كلاماً يؤلى عليه ويعادى غير كلام الله ورسوله وما اجتمعت عليه الأمة بل هذا فعل أهل البدع الذين ينصبون لهم شخصاً أو كلاماً يفزون به بين الأمة .‘

مجموع فتاوى ص ۱۶۴ ج ۱

تهېچاته دارواندي چې امت ته يو شخص ودروي او خلک دهغه طريقي ته رابلي اود هغه پر طريقه باندي دخلکو سره دوستي اود سبمني کوي پرته د رسول کریم صلى الله عليه وآله څخه اونه ورته دارواډي چې يوه خبره ورته وتاکی او په هغې باندي دوستي اود سبمني کوي پرته د الله اود هغه د رسول د خبرو څخه . او امت پدی اجماع کړې ده چې دا کار د بدعتيانو دی چې يو شخص يا يوکلام خلکو ته ودروي اود امت په منځ کښی پری جدايي راوړي .

او شيخ الاسلام ابن تيمه واي :

’ولا يجب على أحد من المسلمين التزام شخص معين غير الرسول صلى الله عليه وسلم في كل ما يوجبه او يخبره بل كل

احد من الناس يؤخذ من قوله ويترك إلا قول الرسول
صلوات الله عليه وسلم .
مجموع فتاوى ص ۹۰ ج ۱

۰ پرهنج يوه مسلمان باندې ديوه تاكلى شخص دمذهب
تا بعداري لازمه نده پرته درسول الله صلى الله عليه وسلم دتا بعداري
تخه پرهتخه كسبى چي واجبوي ئي او يامونزه خبر راكوي
بلكى درسول الله صلى الله عليه وسلم تخه پرته دهرچاخيڼي خبري اخيستل
كېڼي اوخيڼي پرېښوول كېڼي .

علامه ابن قيم په خپل كتاب اغاثة اللفهان ص ۱۱۱ كېڼي ليكي:
۰ ومن كيد الشيطان امرهم بلزوم زى واحد ولبسة
وهيئة ومشية معينة وشيخ معين وطريقة مختارة
ومذهب معين ويفرض عليهم لزوم ذلك بحيث
يلزمونه كلزوم الفرائض فلا يجرون عنه ويقدمون
فمن خرج عنه ويذمونه كأكثر مقلدة المذاهب
المعينة واصحاب الطرق المتنوعة من الصوفية
الخرافية كالنقشبندية والقادرية والسهروردية
والشاذلية والتيجانية وغيرهم فالحذر الحذر مما
هم عليه من التعصب والتقليد .
۰ داهم دشيطان دچلونو اودكو تخه يوچل دى چي
خلكوته ئي امر كړي چي يورنگ طريقه اولباس اويو

معین هیئت او تگ او تا کلی شخص او د ځان جوړه شوی
 طریقه او تا کلی مذهب لازم و کښی او ددی اتباع پری
 داسې لازم و کښی لکه چې د اسلام د فرائضو اتباع لازم
 ده، نو ددی طریقو او مذهبونو څخه نه وځي او څوک چې ورڅخه
 ووتل هغه باندې تهمت لگوي او بد یې کښی. لکه د پسر
 د معینو مذهبونو مقلدین او د مختلفو طریقو والاد خرافی
 صوفیانو څخه لکه نقشبندیان، قادریان، سهروردیان
 شاذلیان، تیجانیان او داسی نور. نو کوم تعصب او تقلید
 چې دوی کوي لدېنه د پوره په کلکه وپره پکار ده،
 علامه نجندی وايي:

• فیا ایها المسلمون! اذا قلنا مذهب رجل وبلغنا حدیث
 الرسول المعصوم صلی الله علیه و آله وسلم الذی فرض الله تعالى علينا
 طاعته و ترکنا حدیثه صلی الله علیه و آله وسلم واتبعنا ذلك الرجل
 و مذهبیه فمن أظلم منا و ما عذرنا یوم یقوم الناس لرب
 العالمین . فمن یتعصب لواحد معین غیر الرسول صلی الله علیه و آله وسلم
 ویری أن قوله هو الصواب الذی یجب اتباعه دون الأئمة
 الآخرین فهو ضال جاهل بل قد یكون کافراً یستتاب
 فإن تاب فبها و إلا قتل ۶ . هدیة السلطان ص ۳۳
 • نوای مسلمانانو! کله چې مونږ د یوه سړي د مذهب

تقلید و کړ او د معصوم رسول الله صلی الله علیه و آله و سلم حدیث مونږ ته ور سید ، هغه رسول چې الله تعالی په مونږ باندې د هغه منل فرض کړیدی ، او مونږ پدې تقلید د هغه صلی الله علیه و آله و سلم حدیث پرېښود او د دغه سړي او دده د مذهب تا بعداري مو وکړه نو مونږ نه به څوک زیات ظالم وي او په هغه ورځ به ز مونږه عدل رڅه وي چې خلک به د عالمیانو د رب پر مخ کښی ولاړ وي نو چا چې د رسول الله صلی الله علیه و آله و سلم څخه پرته دیوه تا کلي شخص لپاره تعصب وکړ او دایې نظر و چې داده قول هغه حق ته رسېدل دي چې په مونږ دي تا بعداري لازمه ده ، نو رو اما مانو څخه پرته نو دا گمراه او جاهل دی بلکې کله کله داسې داسې کافر دی چې د توبې کولو طلب به ورڅخه وشي که توبه ئي وویسته ښه ده که نه نو وبه و نرل شئ .

همدارنگه یو شاعر وايي :

ما الفرق بين مقلد في دينه راض بقائده المجهول الحائر
وبهيمه عمياء قاد زمامها أعمى على عوج الطريق الجائر

رياض الجنة في الرد على اعداء السنة للشيخ مقبل بن هادي البوداعي

د هغه مقلد چې پر خپل دين کښی تقلید کوي او پر خپل

ناپوهه او حيران مشر راضي وي او د هغه راوند چار پای

او د نگرچی دهغه واکي درانده په لاس کښي وي او په کړو
وېزولاروي روان کړي وي څه فرق دی .

امام ابن حزم وايي :

واهرب عن التقليد فهو ضلالة ان المقلد في سبيل الهالك
د تقليد نه و تښته څکړچي د اکمراهي ده او مقلد د هلاکت
په لاره کښي دی .

مولانا ي روم د تقليد په باره کښي وايي :

گرچه عقلت سوی بالا هی پرد مرغ تقليد ت به پستی می چرد
منکر آن باشد که تقلیدی بود دین احمد راز تحقیقی بود
مثنوی

که ستا عقل هر څومره پورته الوزي خود تقليد
مرغه دی مخ په ښکته څرېږي ، منکر هغه وي چې تقليد
کوي د محمد صلی الله عليه وسلم دین د تحقیق راز دی .

علامه شنقيطي وايي :

۶* وأما مقلدوه فقد ترك النظر في كتاب الله وسنة
رسوله و اعرضوا عن تعلمها اعراضاً كلياً مع يسره و
سهولته و نزلوا أقوال الرجال الذين يخطئون و يصيبون
منزلة الوحي المنزل من الله ۶* .

تفسیر اضواء البیان ص ۳۵۸
ج ۱ ص ۱۶

دائمه و مقلدينو دالله تعالى په كتاب او دهغه در رسول
 په سنتو كېنې نظر پرېښي دى او ددى دواړو د زده كړې مخني
 بالكل اعراض كړي دى سره ددې چې د قرآن او حديث
 د پراسان دي او دغه مقلدينو دهغه خلكو چې خطا كېږي او
 حق ته رسېږي دهغوى اقوال يي دالله تعالى له لوري دوحى
 در چې ته رسولي دي .

او علامه شنقيطي وايي :

” فالذين يقولون من الجهلة المقلدين هذا حلال و هذا
 حرام و هذا حكم الله ظناً منهم ان اقوال الإمام الذى قلده
 تقوم مقام الكتاب والسنة و تغنى عنهما و ان ترك الكتاب
 و السنة و ايدكتفاء بأقوال من قلده و اسلم لدينه اعمتهم
 ظلمات الجهل المتراكمة عن الحقائق حتى صاروا يقولون

هذا . . . تفسير أضواء البيان ج ۲ ص ۵۲۷

نو هغه جاهل مقلدين چې وايي دا حلال دي او دا حرام
 دي او دا دالله حكم دى پدې گمان چې ددغه امام اقوال چې
 دوي يې تقليد كړي دى د قرآن او حديثو په حاي كېنې ودرېږي
 او قرآن او حديثو ته ضرورت نشته او د قرآن او حديثو
 پرېښوول او دهغه خلكو اقوال چې دوى يي تقليد كړي هغه
 كافي دي او دده دين د سالم پاتې كېدو لپاره ښه پوره دى

دوی دجهل گڼو تيارو دحقائقوڅخه رانده کړيدي تردی
چې دوی داسی خبری کوي .

داوسنی عصر نامتو عالم سید سابق وائی :

«و بالتقلید والتعصب للمذاهب فقدت الأمة الهداية
بالكتاب والسنة وحدث القول بانسداد باب الاجتهاد
وصارت الشريعة هي اقوال الفقهاء وأقوال الفقهاء هي
الشريعة .»
فقه السنة ۱۳ ج ۱-۲

«په تقلید او د مذاهبولپاره په تعصب باندې امت د
کتاب الله او سنه الرسول هدايت ورک کړې ، او دا خبره
راپیدا شوه چې دا جهاد دروازې بندې ده او شریعت د فقهاؤ
اقوال وگرځېدل او د فقهاؤ اقول شریعت وگرځېده .»
هدارنگه نور وډېرو علماؤ په تقلید باندې ردونه لیکلي
دي چې د ټولو را نقلول به دلته دا وړ دوالي سبب وگرځي .

د پرنایپوهه او جاهلان دا وائی چې محدثین لکه امام بخاری
مسلم ، ترمذی او داسې نور مقلدین وو حال دا چې دا خبره
بالکل غلطه ده ځکه چې محدثین مقلدین نه وو بلکې هغوی په
خپلو کتابونو کښې داسی احادیث را نقل کړيدي چې
هغه دخلور واړو مذاهبونو مخالف دي ، او هېڅ یوه محقق
داندي لیکلي چې هغوی مقلدین وو بلکې علماء وائی چې هغوی

مقلدين نه وولکړچې شيخ الإسلام ابن تيميه وايي ،
 * اما البخاري و ابوداود فإمامان في الفقه من اهل
 الاجتهاد و امام مسلم و الترمذي و النسائي و ابن ماجه
 و ابن خزيمة و ابويعلی و البراز و نحوهم فهم على مذهب أهل
 الحديث ليسوا مقلدين لأحد بعينه من العلماء .

مجموع فتاوى شيخنا

* بخاري و ابوداود په فتنه کښي امامان وو او مجتهدين وو
 او مسلم ، ترمذي ، نسائي ، ابن ماجه ، ابن خزيمة ، ابويعلی
 بزاز او داسي نور د اهل حديثو په مذهب وو ، او په علماؤ
 کښي د يوه ټاکلي شخص مقلدين نه وو .

نو د اهل حديثو مذهب د عامو محدثينو مذهب دی او دا
 يو داسې مذهب دی چې د قرآن او حديثو په دليل ثابت ولاړ دی
 او اهل حديث چاته دا نه وايي چې زمونږ د علماؤ خبره و مني ،
 بلکي ورته وايي چې د قرآن او د هر صحيح غير مجروح حديث چې د
 نسخې او تخصيص دليل پکښي نوي تابعداري وکړي ، نو خوک
 چې اهل حديثو سره بغض کوي هغوي د حديثو سره بغض
 کوي ، او امام ابن قيم داسې خلکو ته وايي :

يا مبغضا اهل الحديث عشائماً ابشر بعقد ولاية الشيطان
 او ما علمت بأنهم انصاريين من الله والإيمان والقرآن

او ما علمت بأن انصار الرسول ل هم بلا شك ولد انكران
هل يبغض الأنصار عبد مؤمن أو مدرك لروائح الإيمان

القصيدۃ التوبية

« ای اهل حدیثوسره کینه او بغض کونکیه او هغویته
کنغلی کونکیه ته پدی پوه شته چې تاد شیطان سره دوستی
شروع کرېده، ایا ته نه پوهېږی چې اهل حدیث دانله د دین
ایمان او قرآن انصار دي ایا تر پدی نه پوهېږی چې دوی بی شکه
اوبی انکاره در رسول الله صلی الله علیه و آله وسلم انصار دي، ایا داسی یوبنده
دانصاروسره بغض کوي چې هغه مؤمن وي او یائی دایمان
بوی میستلی وی.»

نواهل حدیث هغه خلك دي چې په قرآن اوحدیثو عمل کوي
اوحدیث در رسول الله صلی الله علیه و آله وسلم حدیثو او قرآن دواړو ته وویل
کېږي الله تعالی په قرآن هم د حدیثو اطلاق کرېدی لکه چې
فرمائی: « قَبَائِلٌ حَدِيثٌ بَعْدَهُ يُؤْمِنُونَ »

”نوپه کوم حدیث به وروسته د قرآن نه دوی ایمان راوړي“.

ابو محمد هبة الله بن الحسن الشيرازي وائی :

عليك بأصحاب الحديث فإنهم على منهج للدين مازال معجماً
وما النور إلا في الحديث وأهله إذا ما دجا الليل البهيم وأظلمما
تاتة دا پکار ده چې د اهل حدیثوسره ملگری شی حکم چې

دوی همدېشنه لپاره د دین ترجمانی کوي ، او کله چې تپه تیاره
شپه راوخېژي نو بیار ناسته دی مگر په حدیثو کې ده او
په اهل حدیثو کې نه ده .

۱ د اسلام یو شاعر وایي :

تمسك بجبل الله واتبع الهدى   ولاتك بدعياً لعلك تفلح
ولذ بكتاب الله والسنة التي   اتت عن رسول الله تغجو وترجع
ودع عنك اراء الرجال وقولهم   فقول رسول الله اركبى وأرجح
ولاتك في قوم تلهو بد ينهم   فتطعن في اهل الحديث وتقذح
إذا ما اعتقدت الدهر يا صاح هذه   فأنت على خير تبیت و تصبح
* دالله په رسمه منکولی ولکوه او د هدایت تابعدارى وکړه
او بدعتی کېږه . مه دی لپاره چې کامیاب شى او دالله په کتاب
او هغو سنتو لذت حاصل کړه چې در رسول الله صلی الله علیه و آله و مخه
راغلی دی نو خلاصی به ومومی او خوشحال به شى ، او دخلکو راږي
او خبرې پرېږده ځکه چې در رسول الله صلی الله علیه و آله خبره ډېره پاکه
او راجحه ده . او دهغه قوم مخه مه کېږه چې دخپل دین مخه غافل
دي او داسې مه کېږه چې اهل حدیثو ته بد وایي او تهمت
پرې لگوي ، که ستا ټوله زمانه دغسې پاکه عقیده وه نو ستا
سهار او بېکا به پر خیر کېښی وي .

ابو محمد هبة الله بن الحسن الشيرازي وایي :

واعلى البرايا من إلى السنن اعتزى

داعى البرايا من إلى البدع انتهى

ومن ترك الآثار ضلل سعيه

وهل يترك الآثار من كان مسلماً

په خلکو کښې اوچت او غوره خلک هغه دي چې د پيغمبر

سنتونه يې ځان منسوب کړي وي، او په خلکو کښې رانده

هغه دي چې بدعاتو ته منسوب وي (مبتدعين وي) -

يوبل شاعر وايي :

لا ترغبن عن الحديث وأهله فالرأى ليل والحديث نهار

« د حديثو او اهل حديثو نه مخ مه اړوه ځکه چې رايه شپه

او حديث ورځ ده »

يعنى حديث داسې پاکه او روښانه لار ده لکه چې ورځ

رانه ده . او د حديثو مقابله کښې د بل چا خبره او رايه داسې

تیاره او توره ده لکه شپه چې توره ده .

الله تعالى مونږ پدې مامور کړي يو چې دوحى تابعداري

وکړو او هغه خلک چې دوحى تابعداري کوي هغوي به

په دنيا کښې د ضلالت او بې لارۍ کېدو څخه بچ وي او په آخرت کښې

په دشتاوت لوېدېڅخه نجات ومومي او هېڅ وېره او غم پرې

نه وي . الله تعالى فرمائي :

﴿فَأَمَّا يَا تَيْتِيمُ مَنِ هُدَىٰ فَمَنْ تَبِعَ هُدَايَ فَلَا خَوْفٌ عَلَيْهِمْ
وَلَا هُمْ يَحْزَنُونَ﴾ - البقرة ۳۱

«که تاسو ته زماله لوري هدايت راغي نوچاچي زما د هدايت تابعداري و کړه په هغوي به نه وېره وي اونه به غمجن وي» .

او بل ځای کښي الله تعالى فرمائي :

﴿فَأَمَّا يَا تَيْتِيمُ مَنِ هُدَىٰ فَمَنْ تَبِعَ هُدَايَ فَلَا يَضِلُّ
وَلَا يَشْقَى﴾ .

«که تاسو ته زماله لوري هدايت راغي نوچاچي زما د هدايت تابعداري و کړه نو به به گمراه شي اونه به بد بخته شي» .
پدې دواړو آيتونو کښي الله تعالى د هدايت تابعدار و ته زيری و رکړچې د ضلالت ، شقاوت ، ويری او غم څخه به خلاص شي ، او هدايت د وحی تابعداری ته ويل کېږي او وحی عبارت د قرآن او حديث څخه دي ځکه چې الله تعالى رسول الله ﷺ ته فرمائي :

﴿قُلْ إِنَّمَا أُنذِرُكُمْ بِالْوَحْيِ﴾ (الأنبياء - ۲۵)

«ورته ووايه چې زه تاسو يو اچي په وحی وېروم» .
تفسير ارضاء البيان د مخکېنيو دوه آيتونو په تفسير کښي

داسې ليکي :

° ولا شك ان انتفاء الضلال والشقاوه والحقوق والحزن عن
متبعي الوحي المصريح به في القرآن لا يتحقق فيمن يقلد عالماً
ليس بمعصوم ، لا يدري أصواب ما قلده فيه ام خطأ
في حال كونه معرضاً عن التدبر في كتاب الله وسنة رسوله
صلى الله عليه وسلم ولا سيما ان كان يظن أن اراء العالم الذي قلده
كافية مغنیه عن كتاب الله وسنة رسوله صلى الله عليه وسلم

تفسير اضواء البيان ج ۲ ص ۲۸۴ ج ۳ ص ۲۸۴

° پدی کبنی بشک نشسته چي دوحی دتا بعد ارا نوخه چي کومه
گمراهی شقاوت ، وپره او غم په قرآن کریم کبنی نفی شوی
داد هغه چا لپاره نشتی کېدای چي دیوه داسی عالم تقلید
کوي چي هغه معصوم ندی اودا مقلد نپوهېږي چي
په کومه مسأله کبنی ده دچا تقلید کېږدی دامشرفي
په هغی کبنی حق ته رسېدلی دی او که خطا شویدی پداسی
حال کبنی چي ده دا الله تعالی دکتاب اود هغه در رسول دستو
خه اعراض کېږدی ، خصوصاً هغه وخت چي دامقلد
گمان کوي چي ده دچا تقلید کېږدی ده ته دهغه
رأیې بس دي اود الله تعالی کتاب اود هغه در رسول سنت
ته خه ضرورت نه پاتې کېږي .°

نومونږ همدانا وایو چي ای خلکو راجی دوحی دتا بعد اري

وڪرو ڇڪڻي دوحى نه غير بل هينج شى ڪينې هدايت نشسته
 او وحي ڪينى فقط دوه شيان دي چي يوقرآن دي اوبل نبوى
 احاديث دي ڇڪڻي د نبى ڪريم صلى الله عليه وسلم دوفات تحته وروسته
 وحي بنده شوپده اودهغه مزور وسته په امت ڪينې هپچا
 ته وحي نده شوى اونه به ورته وشي ، هر ڪله چي وحي نه راڻي
 نو په امت ڪينې داسي معصوم ڇوڪ نشسته چي دهغه ٽولپ
 خبري دي صحيح اوحق ته رسيدلى وي بلڪي دامت هر ڇوڪ
 به ڪله خطا ڪپري او په خطا به ماجوروى او ڪله به حق ته
 رسپري لکن مونڙ باندې دچا اقوالو پسي تلل لازم ندي
 بلڪي ناروا دي . نو په همدې گناه مونڙ باندې علماء سوء
 اوباطل پرست خلك ڊول ڊول نومونه بزدي او غواڙي چپ
 خلك دحق دقبول تحته منع ڪري .

نو ڇڪه امام ابن قيم والي :

اسماء سميتم بها اهل الحديث	وناصري القرآن والإيمان
سيتوهم انتم وشيوخكم	بهتابها من غير ما سلطان
وجعلتموها سبة لتفروا	عنهم كفعل الساحر الشيطان
ما ذنبهم والله إلا أنهم	اخذوا بوحى الله والفرقان
وابوا بان يتحيزوا لمقالة	غير الحديث ومقتضى القرآن
وابوا يد ينوا بالذى دنم به	من هذه الأراء والهديان

القصيدۃ النونية

هسې نومونه دي چې تاسو په اهل حدیثو او د قرآن او ایمان په امداد یا نواینبی دی تاسو اوستاسې مشرانو پرې بې دلیلله په تهمت دانومونه ایبني دي ، اوبیا مودا نومونه کنخل گرځولی دي او دا ددی لپاره چې خلک پرې متنفر کړی ستا ^{سو} دا کار د جوگی ساحر او شیطان په څېر دی ، واللہ چې د اهل حدیثو بله کناه نشته مگر داچې هغوی د الله وحی او قرآن اخیستی دی او ددی نه انکار کوي چې د قرآن دمقتضی او حدیثو نه غیر د بل چا خبرې ومنی ، او هغوی د دغه دین چې تاسو ئې کوئ چې هغه دخلکو رای او باطلې خبری دی دېنه انکار کوي .

نومونه: یواغی او یواغی خلکو ته دا وایو چې د الله تعالی کتاب ومنی او د الله تعالی در سول محمد صلی الله علیه وسلم احادیث ومنی او دا خبره د اسلام د بنیمنانو باندې د پره بده لگېږي نوبیا ورسره څه دلیل نوي نوکله وایي چې دا وهابیان دي او کله وایي چې دا مذهب نه مني او کله څه او کله څه وایي او پدې نومونو غواړي چې خلک له حق څخه بند کړي او د صحیحې عقیدې او صحیح دین څخه ئې متنفر کړي ، مومن وایو چې مومن مؤمنان او مسلمانان یو یواغی قرآن او حدیث

متو اود قرآن اوحد یتو خلاف خبره چي دهر چاري مونږ وي
منلوته یتيار نه يو نوکه دغه رنگه خلکو ته تاسي وها بيان وايي
نو وهاب دالله نوم دی او مونږ دالله بندگان يو نو مونږ بيا
وها بيان يو لکه چي يو شاعر وايي :

إن كان تابع احمد متوهباً   فأنا المقر بأسني وهابي
انني الشريك عن الاله فليس لي   رب سوى المتفرد الوهاب
لا قبة ترجي ولا وثن ولا   قبر له سبب من الأسباب
كلا ولا حجر ولا شجر ولا   عين ولا نصب من الانصاب
ايضا ولست معلقا لتيمة   او حلقة او دعة او ناب
لرجاء نفع او لدفع بلية   الله ينفعني ويدفع ما بي
والهد بداع وكل امر محدث   في الدين ينكره اولوا الالباب
أرجو بأني لأقاربه ولا   أرضاه ديناً وهو غير صواب
ترجمه : که د محمد صلي الله عليه وسلم تابعدار وها بي وي
نوزه پيدې اقرار کوم چي زه وها بي يم زه دالله تعالی نه
شريك نفي کوم نو ديو اخي وها ب رب نه سوا ز ما بل رب
نشته نه دکومي گومبزي نه اميد کېدای شي او نه دکومي
درکاه نه او نه کوم قبر د اسبابو شخړه ور تر شخړه سبب جوړېدای
شي . همدارنگه نه دکومي تيگي نه او نه دکومي وږي نه او نه د
کومي چيني نه او يا بلې درکاه نه د فايدي اميد کېدای شي

همدارنگه نه زه تعويذ ترم اونه کوم بند ترم اونه شه
 غاښ غاړه کښې اچوم دی لپاره چې گوندي شه فائده به
 راته ورسوي او يا به راخته شه مصيبت ليري کړي ، بلکې
 يواځې الله ماته نفع رسوي او ماڅخه تکليف ليري کوي ،
 هر نوي کار نه او په دين کښې له بدعت نه د عقل خاوندان
 انکار کوي زه اميد لرم چې داسې بد عاڼو ته به نه زه
 نږدې شم اونه به ورته دين ووايم ځکه چې دا کارونه حق
 ندي بلکې باطل دي

ابو بکر بن عياش وايي :

« اهل الحديث في كل زمان كأهل الاسلام مع اهل

الاديان .

الميزان الكبرى للشعراني ص ۵۷ .

اهل حديث په هره زمانه کښې داسې دي لکه اهل

اسلام چې د نورو اديانو تابعداروسره فرق لري .

امام شافعي وايي :

« اهل الحديث في كل زمان كالصحابه في زمانهم

الميزان الكبرى للشعراني ص ۵۷ .

اهل حديث په هره زمانه کښې داسې دي لکه

صحابه چې په خپله زمانه کښې ؤ .»

داختلاف په وخت کښی

د حل لاره

هرکله چې د مؤمنانو منځ کښی اختلاف پیداشی نو د حل لاره یې داده چې په قرآن او حدیثو به فیصله کوي.

الله تعالی فرمائی:

«يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا أَطِيعُوا اللَّهَ وَأَطِيعُوا الرَّسُولَ
وَأُولِي الْأَمْرِ مِنْكُمْ فَإِنْ تَنَازَعْتُمْ فِي شَيْءٍ فَرُدُّوهُ إِلَى
اللَّهِ وَالرَّسُولِ إِنْ كُنْتُمْ تُؤْمِنُونَ بِاللَّهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ
ذَلِكَ خَيْرٌ وَأَحْسَنُ تَأْوِيلًا» .

(النسا - ۵۹)

«ای مؤمنانو! د الله و منی اود الله در رسول و منی او د امیرانو چې ستاسو نه وي، که ستاسو په څه شی کښی اختلاف پیداشو نو دهغې رجوع الله اود هغه رسول ته وکړئ که تاسی په الله اود قیامت په ورځ ایمان لری، دا تاسو لپاره ښه او ډېره غوره ده د عاقبت په نسبت» .
الله تعالی فرمائی چې که تاسو په الله اود قیامت په ورځ

ایمان لریؤ نود اختلاف په وخت کبني الله اودهغه رسول
يعني دالله کتاب او نبوي احاديثو ته رجوع وکړی که په
رښتیا مونږ دالله کتاب اودهغه در رسول سنت ومنل
هېڅکله به زمونږ ترمنځ اختلاف پاتې نشی ، اختلاف د
صحابه ؤ ترمنځ هم پېښېده لکن کله به چې هغو پلنه د
الله تعالی د کتاب اود رسول الله ﷺ دستوڅخه
دلیل وویل شو هغوی به دخپلو او یاد بل چا رایواو اوالو
پسی نه تلل بلکې د دلیل تا بعداری برئی کوله لکه د مثال
په توگه :

کله چې رسول الله ﷺ وفات شو نو اوله خبره دا
وه چې عمر رضی الله عنه وویل دا به څوک نه والي چې رسول
الله ﷺ وفات شو لکه چې دا واقعته محدثین او
مؤرخین داسې را نقلوی :

”عن ابی هريرة قال : لما توفي رسول الله ﷺ
قام عمر بن الخطاب فقال ان رجالا من المنافقين يزنمون
ان رسول الله ﷺ قد توفي وأن رسول الله ﷺ
والله مامات ولكنهم ذهب إلى ربه كما ذهب موسى بن
عمران فقد غاب عن قومه اربعين ليلة ثم رجع إليهم
بعد أن قيل قدمات ووالله ليرجعن رسول الله ﷺ

کما رجع موسى فليقطعن ايدي رجال وأرجلهم زعموا
أن رسول الله صلى الله عليه وسلم مات .

السيرة النبوية لابن هشام ص ۳۰۵

ابو هريرة رضي الله عنه واتي في كفة رسول الله صلى الله عليه وسلم
وفاتشونو حضرت عمر رضي الله عنه ودر پده او وئي وويل : خيختي
منافقان داگومان کوي چي رسول الله صلى الله عليه وسلم وفات شو
حال داچي په الله قسم دي چي رسول الله صلى الله عليه وسلم وفات
شوي ندي لکن هغه خپل رب ته تللي دي لکه څنگه چي
موسی بن عمران عليه السلام تللي و هغه دخپل قوم څخه
خلو بښت (۲۰) شپي غائب و او بيا ورته راواپس شو، او
په الله قسم دي چي رسول الله صلى الله عليه وسلم به بيا داسي بېرته
راځي لکه څنگه چي موسی عليه السلام راغلي و نود هغو
خلکو خپي اولاسونه به غوڅ کړي چي وائي: رسول الله
وفات شویدی .

لکن حضرت ابو بکر رضي الله عنه چي کله خبرشونود رسول
الله صلى الله عليه وسلم د ليدلولپاره دعاشي رضي عنها کورته ننوت
او کله ئي چي وليد چي هغه وفات شوي . . . . نو بيا
راووت او حضرت عمر رضي الله عنه ته ئي وويل : چپ شته؛
هغه چپ نشو بيا ابو بکر رضي الله عنه خلکو ته مخ کړ

او حمد و شنائی و ویله بیائی و ویل :

” یا ایها الناس إنه من کان یعبده محمداً فیان محمداً
قد مات ومن کان یعبده الله فیان الله حی لا یموت ” .
” ای خدکو که چا د محمد صلی الله علیه و آله عبادت کا و بنو محمد
صلی الله علیه و آله وفات شو او که چا د الله عبادت کا و بنو الله تر و ندی
دی او نه مرکب بی ” .

بیائی دا آیت ولوست :

” و ما محمد إلا رسول قد خلت من قبله الرسل أفیان
مات او قتل انقلبتم علی اعقابکم ومن
ینقلب علی عقبیه فلن یضروا الله شیئاً و سيجزی
الله الشاکرین ” .
آل عمران - ۱۴۴

” محمد ندی مگر رسول دی لده نه مخکنی رسولان
تهر شویدی . ایاکه مریشو او یا و تزل شو نو تا سوبه
و روسته مگر چی ؟ او خوک چی و روسته و گر خبده ” (مرتد)
شو نو هپه خکله الله ته خه ضرر نشی رسولی او زردی
چی الله به شکر کوونکو ته بدله و رکری ”
نو کله چی عمر رضی الله عنه دا آیت و او رپده نو

حیران شو او په خمکی را پرپوته او وی و ویل :

” عرفت أن رسول الله صلی الله علیه و آله قد مات ” .

۴ زه پدي پوه شوم چي رسول الله صلى الله عليه وسلم وفات
شويدي .

عمر رضی اللہ عنہ چي کله آيت وا ورېد نو
سمدستی دخپلي رائي او قول مخه وگرخېد او دليل ته
تسليم شو اود اوسنيورند و مقلدينو غوندي في
وته و بيل چي ددی مطلب دادی او ياهغه دی ، هېخ تاويل
او تحريف في پکبنی و نکر بلکې خپله خبره في پرېښوده .
همدارنگه بل خلاف صحابه و منخ کبنی دارا پيدا شو
چي رسول الله صلى الله عليه وسلم چپرته مخ کړو ، ځينو وويل چي
مسجد کبنی في مخوو او ځينو وويل چي خپلواصحابو
سره في مخوو ، ابو بکر رضی اللہ عنہ وويل :
” في سمعت رسول الله صلى الله عليه وسلم يقول : ما قبض
نبي الا لادفن حيث يقبض “ .

السيرة النبوية لابن هشام ۳۱۴
۲-۲

۵ مادر رسول الله صلى الله عليه وسلم مخه اورېد لي دي چي : هر بني
چي مړ شوېدی نو هغه ځای کبنی مخه شوی کوم ځای کبنی
چي دهغه روح قبض شي .-

نو کله چي حديث بيان شو او دليل پيدا شو تيول له
خپلي رائي مخه وگرخېدل او حديث في ومانه .

د الله تعالى اودهغه درسول صلی علیہ وسلم د حکم

مقابل کښی درأبی منل کمر اهی ده

الله تعالى فرمائی :

وَمَا كَانَ لِمُؤْمِنٍ وَلَا مُؤْمِنَةٍ إِذَا قَضَى اللَّهُ وَرَسُولُهُ
أَمْرًا أَنْ يَكُونَ لَهُمُ الْخِيَرَةُ مِنْ أَمْرِهِمْ وَمَنْ يَعْصِ
اللَّهَ وَرَسُولَهُ فَقَدْ ضَلَّ ضَلَاً مُّبِينًا

(الاحزاب - ۳۶)

” او هېڅ يوه مؤمن سړي او مؤمنې ښځې ته دار واندی
چې کله الله اودهغه رسول فيصله وکړي نو هغوپته دی
د خپله ځانڅه اختیاروي او هغه چا چې د الله اودهغه
درسول نافرمانی وکړه نو یې شکه کمر ا ه شوپه ښکاره
کمر اهی سره “

نود قرآن او نبوی احاد یثوپه مقابل کښی بیاد مؤمنانو
دا اختیار نشته چې خپله او یاد بل قول او خوښه وړاندی
کړي بلکې که دا کار چا وکړ هغه به لوی بد بخته او

اوگمراه وي .

همدارنگه عوف بن مالک الأشجعی وائی :

” قال رسول الله ﷺ تفرق امتی علی بضع

وسبعین فرقة اعظمها فتنة قوم یقیسون الدین

برأیهم یحرمون به ما احل الله ویحلون به ما حرم

الله ، اعلام الموقعین ص ۵۳ ج ۱-۲

” رسول الله ﷺ فرمایلی دی : زمامت به په

خه دیاسه اویا (۲۰) دلو وویشل شی ، په تولوکبندی دلو

فتنی والا بهغه قوم وي چی دین په خپله رایه قیاسوي

دالله حلال به پرې حراموي او الله چې خه حرام کړي هغه به

حلالوي .”

رسول الله ﷺ مخبر صادق دی رسنیتیا هم هغه

خوک چې دخپلی رائی اوخواهش پسې تللی دي دبرحرام فی

حلال کړیدی او دبرحلال فی حرام کړیدی اودا تحریم

اوتخلیل په حنفی فقهاؤ کبندی د پوزیات دی هرڅه کبندی فی

له څانه تقسیم کړېدی چې دا حلال دي اودا حرام دي

اودا مکروه دی ، دافرض دی اودا سنت دي ، دامستعب

دی اودا مباح دي ، حال داچې اکثره داسي وي چې هېڅ دپل

پرې نوي .

مالك بن مغول وائی چي ما تہ شعبي وويل:
» ما حدثوك هولا عن رسول الله صلى الله عليه وسلم فخذ به وما
قالوا برأيهم فآلتهم في العرش « .

رواه الدارمي

» دغه خلكو كه تاته در رسول الله صلى الله عليه وسلم تخه حديث
بيان كرنو وائي خله او كه په خپله رايه ئي وويل نو د
قضاء حاجت په خاي (بيت الخلاء) كښني ئي وغورځوه « .
ابوبكر رضی الله عنه وائی :

» اى ارض تقلنى و اى سماء تظلتنى ان قلت فى
آية من كتاب الله برأى او بما لا أعلم « .

اعلام الموقعين ص ۳۳
۱-۲

» كومه څمكه به ما بار كړي او كوم اسمان به پر ما
سيورې و كړي كه ما د الله د كتاب په يو آيت كښني له
ځانه خبره وكړه او يامى داسې څه وويل چې زه پرې نه
پوهېږم « .

عمر رضی الله عنه وائی :

» السنة ما سنه الله ورسوله صلى الله عليه وسلم لا تجعلوا
خطأ الرأى سنة للأمة « .

اعلام الموقعين ص ۵۴
۱-۲

سنت هغه دي چې الله تعالى اودهغه رسول صلي عليه وسلم
 مونږ ته بيان ڪريدي تاسو دنور وڃو ڏرايئي خطاء
 دامت لپاره سنت اولاره مه جوڙوئ ” .

عمر رضی اللہ عنہ وائی:

’ اتقوا الرأي فی دینکم ‘ .

اعلام الموقعين ص ۵۵

’ تاسو پڇيل دين کيئي له رأيي ٿڃو وڃي پڇي ‘ .

هدارنگه عمر بن الخطاب رضی اللہ عنہ وويل:

’ أصحاب الرأي اعداء السنن اعيتهم الأحاديث ان يحفظوها
 وتفلسفت منهم ان يعوها، واستحيوا حين سئلوا أن
 يقولوا لا نعلم فعا رضوا السنن برأيهم فإياكم وإياهم ‘ .

اعلام الموقعين ص ۵۵

’ ڏرايئي خاوندان د رسول الله صلي الله عليه وسلم د
 سنتو د بنمنان دي دوي د حديثو يادولو سترهي ڪرڻ
 (ياديي نه ڪرڻ) او دوي ونه ساتل (ياديي نه ڪرڻ) نو
 ورڃنهنه و تبتبدل اودا ورنه شرم بشڪاره شوچي ڪله
 ورڃنهنه پوڻبتنه وشي اوووايئي چي مونږ نه پوهين، و،
 نو پڇيله رأييي د سنتو خلاف وڪرڻو تاسو ڏسي
 ڇڏو ڇڏه ڄاڻ وساتي ‘ .

راينبتيا هم مونڊ چي په اوسني عصر ڪنڊي گورو
هغه علماء چي دخپل خواهش او درائيي تابعدار دي
داور ته شرم او عار بنا ڪري چي ڪله ورڃن پوڻتنه وڃي
او دوي واري چي مونڊ نه پوهيندو نوبني علمه فتويٰ يي
خلکو ته وڪري او زيات خلڪ يي دالله تعاليٰ د رالهرچي
او غوره شوي دين ڄڻه بل لور ته روان ڪرڻ اوس ورتو
دا عار بنا ڪري چي دحق تابعداري وڪري او د صحيح حديث
لپاره خپله خبره پر پردي نودين ڄڻه يي داسي يوشني
جوهر چي دخپلي غوڻتنني او خپل خواهش تابع يي ڪر
فضلوا واصلوا خپله هم گمراهان شو او نور خلڪ يي
هم بي لاري ڪرڻ.

هدارنگه عبدالله بن مسعود رضی الله عنه وويل:

تاسو باندي به وروستي ڪلونه د مخنيو نه ڊهر بدتر
راڻي بيبي وويل چي ستاسو غوره خلڪ او علماء به
له منجه لاه شي (وفات به شي) بيبي وويل:

«ثم يحدث قومًا يقيسون الأمور برأيهم فيهدم الإسلام» اعلام الموقعين^{ص ۷}
«بيبي به داسي خلڪ پيدا شي چي قول ددين ڪارون به به
خپله رايه قياسوي او اسلام به نه وي».

علی رضی اللہ عنہ وائی :

«لو كان الدين بالראى لكان اسفل الخفاف اولى بالمسح
من اعلاه وقد رأيت رسول الله صلى الله عليه وسلم يمسح
على ظاهر خفيه»

سواء ابو داود .

«که دین پہ رایہ او خپلہ خوینہ وای نود موزی لاندی
طرف بہ د پاس طرف نہ دہر د مسحی و ہر و حال داچی
ما رسول اللہ صلی اللہ علیہ وسلم لیدلای وچی د موزو
د پاسہ طرف بانڈی بہ یی مسحہ کولہ»۔

نو علی رضی اللہ عنہ ہم پہ رایہی رد کوی . او ویلی
چی کہ دین پہ قیاس او خپلہ خوینہ وای نو نما پہ نزد پہ
کار دا وہ چی مسحہ انسان د موزی پہ لاندیخی برخہ
کولای او رسول اللہ صلی اللہ علیہ وسلم د موزو د پاسی
برخی بانڈی مسحہ کریدہ .

نومونڈی ہم پہ پاسی برخہ کوو او خپلہ
خوینہ او قیاس پر ہزدو .

عبد اللہ بن عباس رضی اللہ عنہ وائی :

«من قال فی القرآن برأیه فلیتبعوا مقعدہ من النار»

اعلام الموقعین ص ۱۰۵ -

«چاچي په قرآن کښې په خپله خوښه او رڼا په خبره وکړه
نوځانته دی د اور نه ځای جوړ کړی.»

هدارنگه نور صحابه کلام رضوان الله عليهم هم د
رأیی او قیاس رد صوي نومسلمانانو ته دالانزمه ده
خصوصاً علماؤ ته چې کله په یوه دیني مسئله کښې ورڅخه
پوښتنه وشي نوکه دقرآن او حدیثونو وړته دهغه
مسئلي په هکله څه معلومات ژد هغې مطابق دی
جواب ورکړی او که نه وړته و دی وایي چې زه نه
پوهېږم او دیوه بل عالم څخه پوښتنه وکړه ځکه چې داعیب
ندی چې یو څوک وایي زه نه پوهېږم لکن دایولوی
عیب دی چې بی علمه فتوی ورکړي نوځان هم دهلکت
کندی ته وغورځوي او نور خلک هم گمراه کړي .

سبحنك اللهم و بعمدك اشهد ان لا اله

الا انت استغفرك و أتوب إليك

اتباع الرسول صلى الله عليه وآله

تأليف

أبو عبد الاحد عبدالرحيم مسلم دوست

(بلغة البشتو)

هذه الطبعة

تمت بإشراف المكاتب التعاونية للدعوة والإرشاد

بالبديعة والصناعية الجديدة

اتباع الرسول صلى الله عليه وسلم

تأليف

أبو عبدالاحد عبدالرحيم مسلم دوست

(بلغة البشتو)

سنة الطبع ١٤١٩هـ

طبع على نفقة أحد المحسنين
غفر الله له ولوالديه ولجميع المسلمين

**Get more e-books from www.ketabton.com
Ketabton.com: The Digital Library**